

ELŐFIZETÉS

ELŐFIZETÉS:
 Helyben: ...
 Vidéken: ...
ELŐFIZETÉS:
 3-határozott pontig az egy év 20 Ft.
 minden következéskor 10 Ft.
 Nyitólár sora 40 Ft.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyetem
 vasutak palotájában.
 TELEFON-SZÁM: 151.
KIADÓHIVATAL:
 Aradi Nyomda Részvénytársaság.
 József főherceg-ut 23. sz.
 TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1908.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
 STAUBER JÓZSEF

Szombat, október 3.

Mai számunk főbb közleményei:

- Vezérolk: A feltaláló főherceg.
- Mi a város vagyona?
- Bosznia annektálása.
- Gazdasági válságok vége.
- Püspök a bíróság előtt.
- A spanyol királyi pár Budapesten.
- Kossuth katonája.
- Tarkaságok.
- Szokatlan jelenetek az udvari bálon.
- Ki a szerző?
- Agyonlőtte az apját.
- A Boozkó-utcai büntanya.
- Tárca: Az udvari cigány.

A feltaláló főherceg.

Arad, október 2

A föltalálónak meglehetősen vegyes társaságába ma bevonult egy főherceg. Ilyen előkelő, magasrangú föltalálóra aligha emlékszik a *Szabadalmi Közlöny*. A puskaoptikát nem főherceg találta föl, a telefont és fonografot egy újságrikkancs, a zsebszámológépet egy nürnbergi lakatos. Csak újabban kezdett a föltaláló-társadalom ariisztokrata-szint nyerni gróf Zeppelin, a kormányozható léghajó százegyedik föltalálója révén. Most pedig *Lipót Szalvátort* főherceg találta föl hajtószerkezetet motoros kocsik számára, amely annak rendje és módja szerint szabadalmat is nyert.

Hogy korszakos-e az új találmány, vagy pedig egy meglevő valaminek csavar-foldozása, azt nem tudjuk, s az ebben az esetben mellékes is. Az esemény előtérben egy főherceg áll, akit a rangja, hivatala, helyzete egyáltalán nem utal arra, hogy találmányokkal foglalkozzék. Ő maga különben katona: — a tüzérség főfel-

ügyelője, — a minthogy a katonai pályára az egyetlen, amelyet főhercegnek, különösen osztrák-magyar főhercegnek választani lehet. Lipót Szalvátort azonban a nemes ambíció a motoros kocsik hajtószerkezetének tökéletesbitésére unszolta. A főherceg tehát mellékesen iparos, vagy legalább is: műszaki férfiú.

Próbáljunk az előbbi szónál maradni. Főherceg-iparos. Szenzációsabban hangzik, mint az az újságcím, amelyet a napokban nyomattak le a világ összes nyelvein: Roosevelt fia kereskedősegéd. Az Egyesült Államok elnöke nem vérbeli uralkodó, az ő fiát tehát odaállíthatja a puld mellé. De egy főherceg, aki ipart üz, főherceg, aki kerékgyártó!

Mende-monda-e, vagy valóság, de egy párszor megírták, hogy minden uralkodó megtanul valamely mesterséget. Talán az időből maradt meg ez a hagyomány, a mikor az uralkodóknak gondoskodniuk kellett arra az eshetőségre, ha állásukat veszítik. Ma, ha megis tanulják a gyalulást, az órásmesterséget, ez csak epizód, amely nem hozza közelébb se az uralkodókat, se azok rokonait a kézművesekhez. Lipót Szalvátort se lehet, akármennyire értékelik a találmányát, iparos-számba venni. A föltalálás nála kétségen kívül sport, kedvtelés, amelyet minden főherceg szabadon választhat magának.

De az ő esete egy bizarr, de talán nem egészen ostoba gondolathoz vezet az embert. Vajon elképzelhető lenne, ha nem csupán katona-főhercegek, hanem iparos-főhercegek, kereskedő, mérnök, sőt ügyvéd- és orvos-főhercegek lennének? A királyi családban tagadhatatlanul bizonyos

munkafelosztás uralkodik. Az egyik a magyarok főhercege, a másik a cseheké, a harmadik Stájerországé és így tovább. Az egyiknek kezére egy hadtestet adnak, a másiknak a lovasság főfelügyelete jut, a harmadiké a Landwehr. Ma még elképzelhetetlen, de vajjon azért fölfordult gondolat-e, hogy a főhercegek a polgári pályákon is ilyen munkafelosztást valósítsanak meg? Például: az egyik egy hatalmas ipartelep vezetője. A másik egy kivitelezési kereskedelmi vállalat feje. A harmadik: egyetemi orvostanár. Senkise bánná a konkurenciát, amit ezek csinálnának; a főhercegiparosok, főhercegkereskedők — legalább a mai társadalmi fel-fogás szerint — díszit vetnének arra a pályára, amelyre léptek. A falusi szegkóvács is önértetesebb lenne a hivatására, ha tudná, hogy Ferenc Jeromos főherceg vele egy mesterséget üz. A kereskedők vajjon panaszkodhatnának-e a pályájuk lenézett volta miatt, ha Arnulf Szalvátort a kartársaik közé számíthatnák? S a főhercegeknek ezek a pályák talán nem is lennének fárasztóbbak, mint a katonai, amelyhez ma kötve vannak.

Az uralkodóknak a hadsereg a támaszuk és a hadsereget azért bízzák családtagjaikra, hogy annál biztosabban számíthassanak erre az oszlopra. Csakhogy a demokráciának kénytelen-kelletlen fejlesztése révén a hadsereg csak az egyik támasz marad. A másik: maga a nép. Vajjon az nem érdeke az uralkodó főhercegnek, hogy a nép egyes rétegeit, az egyes foglalkozások társadalmát a koronás családok tagjai által magukhoz szorosabbra fűzzék?

Az udvari cigány.

A királyi udvari... Minő káprázatos fogalmat fed ez a szó. Ami fölel hatalom, dísz, fény, pompa és méltóság csak van, mind benne foglaltatik. A profanum vulgus csak sejt, hogy mit jelent, csak a szegényes fantázia rajzolja ki előtte fényvonalakban, de látni sohase látja. Pedig érdekes, hogy az udvari élet fényes folyamának árja néha hogyan ragad magával egy-egy törmelék a külső, profán világ szürke tömegéből is. Egy-egy embert a népművésztől megérint a valahogy elkap, magához ragad az udvari élet sodra és az astán ott is marad, ott él a csodálatos világban, amelynek exkluzivitása pedig szigorubb a menyheli udvarénál is, mert odaient nem ismerik a spanyol el-kettel.

A magyar királyi udvari élettel így fűz-dött össze egy magyar cigányművész élete. Tegnap, a budai várpalotában, az udvari tánc-estélyen is ez a cigány huzta a magyar tánc-nótákat és ne tartza senki kisszerű érdeklődés-nek, ha a cigánynak az udvarhoz való viszonyát elég fontosnak itélik, hogy írjunk róla. A népművész mondja, hogy „egy király, egy cigány”... s a profanum vulgus kíváncsi lehet rá, hogy hogyan is fest a népművész a való-ságban.

A mi cigányunk Berkes Béla. Az udvari cigány! Méltóztassék megérteni, hogy az udvari cigány nem úgy születik, mint az udvari tanácsos. Nem kivétel, hanem bizonyos talentum. Föltétlenül kivételes talentum. Berkes Béla tizenhárom éves gyermek korában lett udvari cigány. Kedves története van annak. 1874-ben volt a budai várban az első udvari bál. Jelen volt azon a király és királyné is. Cigánybanda volt kirendelve a bátra. Erzsébet királynénak nagyon tetszett a füstös-képző magyar fiúk játéka. Kiváltképp a kis Berkes gyereke. S egy szeszám után odalépett a bandához és megsimogatva a Berkes Béla arcát, így szólt:

— El vagyok ragadtatva!
 És ekkor kezdődött meg a Berkes Béla nagy karrierje. Már 1877-ben a besnyő nagy lövészre meghívták tizenötödmagával játszani. Akkor tizenhat éves volt. A lövésznyen megjelent a királyi pár is. A királyné ekkor újra megszólította Berkes Béla arcát, így szólt:
 — Kés Berkes, — mondta neki, — holnap jöjjön el Gödöllőre játszani az ebédünk alatt.
 A verseny után a királyné és Rudolf trónörökös személyesen bucsúztak el Berkes Béla szavakkal: „Gödöllőre jöjjön el ebédünkkel.”
 — A viszontlátásra!
 A gödöllői udvari ebéd igen vidám hangulatú volt. A királyi páron kívül jelen vol-

tak a bécsi diplomaták is. Ebéd alatt Berkesék szünet nélkül játszták a szebbnél szebb magyar nótákat, a gyümölcsnél a király és királyné fölmentek a fent levő orkosterbe. A királyné ráült Makkai Pál cimbalmosnak cim-balmára és úgy beszélgetett minden egyes cigánnyal. Ebéd után maga a király szólította a cigányokat a debánysóba, ahova visszavonult a társaság és ott is játszanok kellett. A királyné-nak annyira tetszett a cigánymusika, hogy a következő parancsot adta a Hohenlohe herceg-udvarmesternek:

— Adjon a cigányoknak tíz üveg egri-vörös bort, abból a fajtából, amelyből magam szoktam inni.
 1882-ben Berkes már zenekarvezetője és feje volt a bandának, amely a Mária Valéria főhercegnő által a budai várban rendezett gyermekbálon játszott. Ezen a gyermekbálon Rudolf trónörökös és Mária Valéria főhercegnő is résztvettek a főúri világ gyermekeivel és felnőttekkel.
 Megjegyzendő, hogy a 70-es évek végétől a 80-as évek közepéig terjedő idő feledhetetlenül kedves emléke a magyar nemzetnek, mert ezekre az évekre esik a királyi pár és család-jának Magyarországon való mulatozása. Ezt az időszakot *Gödöllői szép napok* névre keresztelték a nemzet lelkesedése. Erre az időre esik a Rudolf trónörökös meglepő megismerkedése is a magyar erkölcsökkel, jellemmel, amely ismerkedésnek a

Ma még értéktelen, időtlen elmélkedés ez, a melyre csak a főhercegi találmány ad mentséget. Mert a föltalálót az iparostól még sok választja el. S a hogy mi a főhercegeket ismerjük, inkább lehet kilátás arra, hogy valamelyikük a repülőgépet föltalálja, mint arra, hogy a budapesti Rákóczi-úton ez a cégtábla megjelenjék:

*Gábor Keresztély főherceg és fia,
kémüdrü nagykereskedés.*

Ne vessünk ezen, — de azután gondolkodjunk rajta: ugyan miért is olyan nevetni való ez?

Mi a város vagyona?

A pénzügyi bizottság ülése.

— Az Aradi Közlöny tudósításától —

Arad, október 2.

A pénzügyi bizottság ma délután tartott ülésében foglalkozott az 1907. évi szárszámadásával, mely, mint azt megírunk, tizenegyszer korona deficitet mutat ki. A bizottság tudomásul vette a főszámvévőnek indoklását és akceptálta azt, hogy a hiány abból keletkezett, mert a múltban a költségvetések nem készültek elég realitással és sokkal kisebb összegben vette fel a közgyűlés a kiadással előirányzatot, mint amennyit a város tényleg elköltött.

A szárszámadásban egy dicséretes újítással is találkozott a közönség. Szorgalommal összegyűjtve láthatja Aradváros tényleges vagyona, mely a jövő gazdaságának biztos alapjául szolgálhat és különösen kitűnően tájékozta azokat, akikkel a város kölcsönügyi összeköttetésbe lép.

A vagyonszámolás összeállítására volt megjegyzése Faragó Rózsó bizottsági tagnak. A mérleg teljes realitása érdekében — úgy mond — nem tartja helyesnek, hogy a város hasznot hajtó jogait, mint például az átiratási illeték szedését, kerékpár, szalkvizadó stb. kivételének joga tökéltetése és mint vagyonszámolás részét beállítsa. Minthogy eme jogok gyakorlása bármely pillanatban megszüntethető, nem bírnak oly vagyoni természetűvel, mint

például az ingatlanok. Azt indítványozta, hogy ezek a hasznosító jogok mutattassanak ugyan ki a szárszámadásban, de a vagyonszámolás végösszegében ne szerepeljenek.

Élénk eszmecsere fejlődött ki az indítvány körül. Faragó lefogása mellé csatlakozott Szathmáry János bizottsági tag is, rámutatva arra, hogy míg például eddig a mértékhiitelésért a városnak volt joga illetéket szedni, addig a jövőben az állam fogja elvenni a jövő delmeket, tehát a hasznosító jog egyszerűen megszüntethető.

Vannay Gyula elnöki tanácsnok azt kérte, hogy a már kinyomtatott szárszámadásban ne változtasson a bizottság, de oly javaslattal terjessze a közgyűlés elé, ahogy azt Faragó indítványozta.

Szathmáry János javaslatára kimondotta a bizottság, hogy költségkímélés céljából a jövőben a szárszámadásokat nem nyomtatják ki.

A horvátországi magyar nyelvű iskolákat fenntartó *Julian*-egyesület arra kérte a várost, hogy 500 koronával lépjen be pártoló tagjai közé. A bizottság, méltányolva azt a magas feladatot, melyet az egyesület betölt, nem utasítja el a kérelmet, de megakar győződni az egyesület munkásságáról s azért a kultuszminiszterhez fordul felvilágosításért.

A városi gyámpénztár és a város kezelésében lévő alapok tökélni elhelyezéséről az októberi közgyűlésnek kell határoznia. Eddig a tökéket egyenlő részletekben az *arad-csantdi* gazdasági, az *aradi első*, az *aradmegyei*, az *aradi polgári* és a *Viktória* takarékpénztáraknál helyezték el. Az *aradi központi* takarékpénztár azt kéri a közgyűléstől, hogy a tökéket egy része az intézetnél deponáltassék. A bizottság egyhangulag azt javasolja, hogy jövőben a központi takarékpénztár ép oly elbánásban részesüljön, mint a többi pénzügyintézet.

A horvátok a delegációban. *Zágrábról* jelentik: A horvát-szerb koalíció tegnap Zágrábban ülést tartott, amelyen a horvát képviselőknek a delegációban való magatartását beszélték meg. A horvátok nagy akciókat szándékoznak kifejteni.

magyar nemzet iránti benső vonzalom lett a következménye. Berkesék, akik ez idő alatt állandóan Gödöllőn tartózkodtak, Rudolf trónörökösöt maguk közt egyszerűen király urinak nevezték.

Az 1885-iki országos kiállításán királyi és császári vendégeket ragadott el játékaival a magyar cigányprimás. A Dobos-pavillont nézték meg a király, királyné, Rudolf trónörökös, a velencei herceg, a mostani angol király, Vilmos trónörökös, a mostani német császár, Coburg Ferdinánd, Károlyi István gróf stb. A Berkesék játéka annyira tetszett a fejedelmi társaságnak, hogy Coburg Ferdinánd rögtön magához kérte Berkest a Coburg palotába, Rudolf trónörökös pedig felvitte az udvari ebédre.

1887-ben a mostani angol király saját kezű levélben hívta Berkest bandájával együtt Londonba, hogy édes anyjának, Viktória királynének ötvenéves uralkodói jubileumán játszanak. A Buckingham-palotában volt a világraszóló jubileumi ebéd, amelyen az egész világ fejedelmel képviseltették magukat. Magyarországot és Ausztriát Rudolf trónörökös képviselte, aki amikor meglátta Berkest, hozzálépett, kezét fogott vele és a következő szavakkal üdvözölte:

— Hozta Isten, édes Berkes!

Astán külön üdvözölte a bandát is. Az angol előkelő társaság a jubileumi ebédén bebecsülődött a magyar cigányzenébe. Ber-

keseket egymásután vitték kastélyaikba lord Roseberry, lord Levelstone, lord Dudley, lord Catargoun, minden napra lefoglalta őket magának egy egy angol főúr. — És ettől fogva tizenhárom éven keresztül Berkesék a pesti tavaszi versenyeknek idején, amikor Londonban a nagy derbyt futották, Edvárd velencei herceg hívására felutaztak Londonba. A mostani angol király mindig így mutatja be a magyar cigányprimást vendégeinek:

— Der ist mein bester Freund, Berkes!

Nagyon kapószak lettek ez időtájt Berkesék egész Európa arisztokrata és pénzügyi világában. Az amerikai milliárdos, Rockefeller tízezer dollárt és az összes költségek fedezését ígérte meg Berkesnek, ha 21 napra átmegey hozná bandájával Amerikába. De Berkes nem fogadta el az ajánlatot.

Berkes Béla műzeikáját azonban mindenképpen jobban szerette Rudolf trónörökös. A szomorú cigánynóták hozzáillettek a dallás magyar királyi érszékeny lelkéhez. Senki sem tudta, senki sem sejtette, mért rabja Rudolf trónörökös annyira a bus magyar nótáknak? Pedig már akkor ott, a királyi lélek legmélyén talán már meg is indult az önmagával való leszámolásának lassú folyamata.

A szerencsétlen királyfi utolsó görgényi vadászatán is Berkes Béla muszállt. Károlyi István gróf rendelte ezt a vadászatot. Részt vett azon több főherceg. Berkeséknek már a leutazás alatt a vonaton szüntelenül kellett jár-

Bosznia annektálása.

Mozgósítás a Balkánon.

— Az Aradi Közlöny távirati értesülése. —

Arad, október 2

Bosznia-Hercegovinának a monarkiába való bekebelezéséről szóló hírek Európában óriási feltűnést keltenek. Már hivatalosan is elismernek annyit, hogy az ideiglenes delegációknak a bosnyák kérdés és általában a balkán viszonyok tekintetében kiváló jelentőségük lesz, a különböző diplomáciai körökből jövő hírek pedig egyenesen Bosznia közeli annektálásáról beszélnek.

E híreket megerősíteni látszik az a sok tanácskozás, mely az utóbbi napokban a monarkia vezető férfiai között lefolyt. Még tegnap, a spanyol király megérkezése napján is voltak ilyen tanácskozások: a budai várba való bevonulás után *Aerenthal* és *Burián* közös miniszterek, továbbá *Wekerle*, *Andrássy* és *Kossuth* egész az udvari bál kezdetéig tanácskoztak a keleti kérdésről. Az okkupált tartományok annektálása ugyanis szoros összefüggésben van a Bulgária és Törökország között felmerült elmentékekkel és Bulgária függetlenítésével. Azt a tényt, hogy Bulgária jogtalanul elfoglalta a keleti vasutaknak keletrumi részét és ezzel egyidejűleg teljesen függetleníteni akarja magát a konstantinápolyi portától, a külföldi nagyhatalmak a Magyar-Osztrák monarkia intrikájának tulajdonítják. Irigy szemekkel kísérik ezért a balkán eseményeket és félnek attól, hogy az ott bekövetkezendő változások a monarkia hatalmának növekedésére fognak vezetni.

Az újabb hírekből látható, hogy a külföldi diplomácia óvatos figyelme nem ok nélkül. Bulgária makacsul ragaszkodik az elfoglalt keleti vasutakhoz, Párisból pedig szintén megerősítik a balkáni mozgósítások hírét. A legközelebbi jövő alighanem döntő eseményeket hoz e tekintetben.

Legújabb táviratainkat, melyek az igen komolyvá vált balkán helyzetről szólnak, itt adjuk:

szanok. Éjjel utazott a társaság s másnap Görgényben a cigányok még onni sem értek rá. A hasantazás alatt Nagyváradon reggel 8 órakor öt percig állt a különvonat. Berkeseket előhívták kupéjukból és a szalonkocsi ablaka elé rendelték. Bent a szalonkocsiban Rudolf trónörökös kihajolva az ablakon, így kérte a fáradt cigányokat:

— Tudom, hogy odálg vagytok, fiúk, de még játszátok el nekem ezt a három nótát!

A három nóta az volt:

„Kitették a holttestet az udvarra...“
„Lehullott a reggeli nyárfa levele...“ és „Édes anyám is volt nekem...“

Annak este Pesten már a braganzai herceg hívatta magához Berkeseket, felvitte valamennyit Bécsbe a Sacherbe és egész éjjel huszatta ott a magyar nótákat.

Berkes bandájának hírneve közben bejárta az összes európai udvarokat. Umberto olasz király ezüstményegzőjére az olasz nagykövetség utján hívatta Berkeseket Rómába. Az európai udvarok képviselőiben Rajner főherceg, az orosz trónörökös, az angol trónörökös voltak jelen az ezüstményegzőn s a magyar cigány-musika annyira tetszett, hogy Berkeséknek két napra kijelölt ott tartózkodásuk idejét meg kellett toldaniuk még négy nappal. Az utolsó ebédén a megjelent fejedelmi személyek készsorsítással bucsúztak a magyar cigányprimástól, sőt az angol trónörökös, aki sokat jár,

Konstantinápolyból táviratozzák: A nagyvesér tegnap több külföldi diplomatát fogadott, akiknek azt mondta, hogy *Törökország felélenül ragaszkodik a kelet ruméliai vonalrész kiadásához* s ettől az állásponttól semmi szín alatt nem fog eltérni.

Bécsből jelentik: A keleti vasutak bécsi igazgatósága ma táviratot intézett szófiai képviselőjéhez, közölje a bolgár kormányval, hogy az igazgatóság nem kezdhet tárgyalást a vasút átadásáról, amíg a vasút tulajdonosa, Törökország ehhez beleegyezését nem adja.

Párisból táviratozzák: Kétségtelen, hogy abban a pillanatban, amikor Törökország és Bulgária között az ellenségeskedés megkezdődik, vagy talán már előbb is *Magyarország-Ausztria proklamálni fogja az anneksziót és csapataival bevonul a novibazári szandzsákságba.* Az összes európai hatalmak között csak a monarkianak áll érdekében, hogy Törökország és Bulgária között ellenséges legyen a viszony és a háboru mielőbb kitörjön.

Szófiából jelentik: A bolgár kormány ex-ponét nyújtott át a keleti hatalmak képviselőinek. Ebben, mint hiszik, utalva arra, hogy mily károkkal jár az országra, hogy a keleti vasutak bolgár vonalát a keleti vasutársaság kezeli, ami főleg a legutóbbi sstrájkban nyilvánult, a kormány kijelenti, hogy a szóban forgó vonal visszaadása abszolúte lehetetlen.

SPORT.

+ **Football match.** Rendkívül érdekesnek ígérkező football match lesz e hó 4 én azaz vasárnap délután 1 óra négy órakor az Aradi Athletikai Klub Török Gábor utcai sporttelepén. Városunk jelenleg jeles formában lévő két football csapata, az Aradi Athletikai Klub és az Aradi Posta és Távfűző Tisztviselők Sportegylete mérkőzést rendeznek Délmagyarország bajnokságáért. Az érdekesítő küzdelem most hozza másodízben össze a két csapatot. Első találkozásuk eldöntetlen eredménnyel végződött, most azonban biztos eredménnyel jár vétkedezük. Legutóbbi találkozásuk óta mindkét csapat igen sokat javult s előreláthatólag változatokban gazdag játékokban lesz része városunk közönségének. Belpó díj: pártól 6 korona, tribün ülésely 80 fillér, állóhely 50 fillér, diákjegy 20 fillér.

Magyarországon, magyarul meg is éljenek őket.

1892-ben Vlagimír orosz nagyherceg vitette fel Berkeséket tizenlégy napra Pétervárra. A magyar cigányokat itt kezdi kézre kapkodták a nagyhercegek, Nikolaj Nikolajevics, Karagyorgyevics stb. Pétervárról hazajövet Bécsbe álltak minduntalan őket. 1901-ben már a Berkes tizenhárom éves fia, az ifjú Berkes Béla is udvarkepes cigány lett. Az 1901-iki első udvari bálon Budavárában a király megszóltásával tűntette ki a Berkes fiát. És ettől fogva Berkes bandája a szükséghez képest kifelé ostromolva mulattatja a fjedelmeket és főurakat. 1906 májusában például az öreg Berkes a Nákó Sándor gróf flumel kor mányzóit installációján van jelen, a fia pedig a féi bandával Marienbadban mulattatja a Welmar szálóban a Szapáry Pál gróf vendégeit, akiknek sorában ott van Edvárd angol király is több angol és német hercegnővel.

Hogy mennyire kapós az udvari cigány és bandája, mi sem jellemel jobban, minthogy tavaly Andrássy Alice grófnő esküvője alkalmával a Park-klubból a félbandának egyenesen Porosországba kellett utaznia, Fürstenhelmba, Pécset hercegnőhöz.

Tegnap a budavári udvari táncestélyen játszott az udvari cigány, aki nevezetes ember, érdekes ember, jó ismerőse Európa minden udvarának.

Gazdasági válságok éve.

Az aradi kamara jelentése.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 2.

Ma este hagyta el a sajtót az aradi kereskedelmi és iparkamarának a múlt esztendőről írt gazdasági történetét egybefoglaló jelentése, melyet a kereskedelmi miniszterhez terjeszt fel.

A jelentés két részre oszlik. Az általános rész az ország múlt évi közgazdasági életét tárgyalja nagy vonásokban és összefoglalja Aradvárosának, továbbá a kamara kerületébe tartozó vármegyék gazdasági életének főbb jelenségeit.

A jelentésnek ezt a részét az alábbiakban közöljük:

Gazdasági élet Aradon.

Arad város, bár a múlt év kedvezőtlen közgazdasági viszonyai folytán szintén szenvedett, mégis a helyzet súlyossága itt válságig nem fokozódott, sőt nagyobb cégek összeomlása egyáltalán nem volt tapasztalható. Az általános üzleti pangás mellett öröndetes jelenségek is mutatkoznak s ezek között előkelő helyen szerepel az az eredmény, hogy a csaknem 62 millió korona betéttel rendelkező pénztársaságok évi mérlegüket 1,738.000 korona tiszta nyereséggel zárták le. Elegendő kedvező — az adott helyzethez mérten — az az arányszám is, mely a keletkezett és megszűnt iparok viszonyát tünteti fel. Váltakoztak ugyanis a múlt évben 714 iparigazolványt s ezzel szemben 276 ipart szüntettek be. Igaz ugyan, hogy ez az arányszám sem túlságosan meggyújtató, pláne, ha számításba vesszük, hogy a megjelölt adatok is kiigazításra szorulnak, mert sok ipar beszüntetését, igen gyakran be sem jelentik, de számításba véve az elmúlt közgazdasági év rendkívül kedvezőnek jellegűt, az eredmény inkább kielégítő.

Arad sz. kir. város törvényhatósági bizottsága néhány évvel ezelőt oly érielmű határozatot hozott, hogy az ujonnan keletkező gyártelepeknek 15 évi községi adómentességet és ingyen telek adományozását biztosítja. E határozat hozatala óta kamarai székhelyünkön egyetlen egy új gyártelep sem keletkezett, ami azonban nem az említett határozat helytelenségét bizonyítja, hanem részben a súlyos pénzügyi válságnak, részben pedig a külföldi tőke konzervatív magtartásának tulajdonítható.

Arad város közigazgatása más téren is az újítás terére lépett. Igyekezett ugyanis más városok mintájára magánigazgatási tevékenységét kiterjeszteni s a közszolgáltatásokat, melyek hivatva vannak az egész polgárság kényelmét és egészségét biztosítani, hási kezelés útján átadni nyújtsal. Ennek az elvnek hódolt, midőn a városi vízművek megváltása s a közúti közlekedésnek saját kezelésében való lebonyolítása iránt lépéseket tett.

A kamara székhelyén az építkezések is az 1906. évi viszonyaitva, csökkenést mutatnak. Míg ugyanis 1906-ban 110 új épületet emeltek, addig ez a múlt évben 79-re szállott alá.

Forgalmi kérdések.

A városi közigazgatás a múlt évben mindent elkövetett, hogy a már régóta vajdó vas-hidak ügyét, melyek egyike a várat, másik a Uj Aradot volna hivatva Aradvárosával összekötni, megoldania sikerüljön. Lefolyt évben azonban ez a forgalmi szempontból nagyfontosságú kérdés adminisztratív okokból végleges elintézését nem nyert, csupán 1907 évben elke-

rült a városi hatóságnak a kereskedelmi minisztérium és a törvényhatóság közt fölmerült ellentéteket kiegyenlíteni.

Itt kell még rátérnünk — mondja a jelentés — a már ualomig sokat emlegetett vasúti állomás ügyére. Ez az éktelen, a kamarai székhely forgalmi igényeit megköszölőleg sem kielégítő épület még mindig nem akar más modernebb, tágasabb vasúti állomásnak helyet adni. Ha évi jelentésünket három évtizedre visszamenőleg átlapozzuk, ez az állomás épületét illető panasz következetesen visszatér. Rendkívül örömdünkre szolgálna, ha jövő évi kamarai jelentésünkben a panasz elcséplé hangjait az igaz öröm és hála szavai válthatnák fel.

A kamara kerület.

Ezek után áttér a kamarai kerület többi részeinek, Arad, Békés, Csanád- és Hunyadvármegyéknek rövid közgazdasági jellemzésére. A vármegyék közgazdasági élete az elmúlt esztendő rendkívül rossz termésének befolyása alatt állott. Minden egyes gazdasági ág megérte ezt, mintegy igazolva azt a szomorú tényt, hogy közgazdasági fejlődésük mennyire a gondviselés kezében van. A rossz termés, elég gyenge szürettel eredményen kívül, nagyon károsan hatott még az általános pénzhiány, mely az ipari fejlődésre valóssággal rombolólag hatott. Iparunk haladását lenyűgözték még a munkások is teljesíthetetlen követelésekkel és hatalmi terrorjukkal. Ez utóbbi mozgalmakkal szemben, mely kamarai székhelyünkön az árukereskedelmet sem kímélte meg, kétféle módon igyekeztek segíteni. Először is társadalmi alapon, a munkaadók szervezkedése útján, másodsor közigazgatási úton, a hatóságok igénybevitelével. Múlt év közgazdasági történetéhez tartoznak a legutóbb munkaadó szövetségek, köztük a valósságos társadalmi hatalommá nőtt építőiparosok szövetségének megalakulása; ugyan csak a múlt év közgazdasági krónikája jegyeheti fel a munkásszervezetek teifüggesztésének és felosztatásának legnagyobb százalékát. Nem csekély vérvesztéséget okozott a kivándorlás nagymérvű fokozódása is, mely csak jelentésünk évének vége felé kezdett enyhülni a beállott amerikai válság folytán.

Pénzügyi fellendülés.

Öröndetes jelenségeket említhetjük meg, hogy dacára a múlt év rendkívül súlyos viszonyainak, kamarai kerületünk kereskedelmi és ipara a tűzpróbát derékasan állotta ki, nagyobb összeomlások nem fordultak elő, sőt még kedvező adatokkal is dicsekedhetünk. Igy pl. pénztársaságaink múlt évben a következő képet mutatják: Aradvármegye pénztársaságai — természetesen Arad sz. kir. várost kivéve — csaknem 9 millió kor. betéttel rendelkeztek s üzleti mérlegüket 827 ezer koronán felül nyereséggel zárták le. Békésvármegye területén levő pénztársaságok betétel 83 $\frac{1}{2}$ millió koronára, tiszta nyereségük pedig 1 millió 279 ezer koronára rugott. Csanádmegye pénztársaságai 8 $\frac{1}{2}$ millió korona betéttel és 186.690 korona tiszta nyereséggel szerepelnek. Végül Hunyadvármegye pénztársaságai 20 $\frac{1}{2}$ millió korona betétet s 700.000 korona tiszta nyereséget tudtak felmutatni.

Még újabb önálló és főképpénztársaságok alakulása sem hiányzott az elmúlt esztendőben. Így Aradvármegyében alakult az Elek és vidéke takarékszeletgyűlés, mint szövetkezet, továbbá a Pécskai járási gazdasági takarékpénztár részvénytársaság. Hunyadvármegyében létesült a Déval közgazdasági bank-részvénytársaság, a marosillyei Progressus takarékszelet és hitelintézet részvénytársaság, végül a puji takarékszelet és hitelinté-

tőket részvényiársaság. Fiókpénzüntézetek alakulásában sem volt hiány. Így létesültek Kiszén, Nagyhalomgyon, Nagyzerinden és Gyomán fiókpénzüntézetek.

Püspök a bíróság előtt.

A Párvy-pör.

— Az aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, október 2.

Izgalmas jelenetekben volt gazdag a mai tárgyalási nap, mely a késő éjjeli órákba nyúlt be. Párvy szepesi püspök tanuként jelent meg a budapesti büntető-törvényszék előtt, hogy megsemmisítse azt a rengeteg hazugságot, melyet zsarolói a bárom nap folyamán felhalmoztak vallomásukban. A püspök igazmondásainak hatása alatt a királyi ügyész elállott attól, hogy a per koronatanuját a bíróság megeskesse, mert belátta, hogy Plathy plébános nem mondott igazat s hamis eskü bűnébe eshetnek. Oriási feltűnést keltett az ügyészi indítvány, mert eddig nem volt arra példa, hogy egy felszentelt papot ne bocsátottak volna esküre.

A mai tárgyalásról a következőket jelenté tudósítónk:

A tárgyalás mai, harmadik napján az érdeklődés a bűnpör és annak feltétlenül érdekes főváltója, Kovács Klotild iránt, nemhogy megcsappant volna, hanem szemmel láthatólag nőtt. A vádlottakon, persze különösen Kovács Klotildon, a kimerültség némi jelei mutatkoznak, ami nem is csoda; hiszen annyi terhelő tanu-vallomással szemben igen nehéz a helyzete. De azért energiája egy percre sem hagyja el, — minden tanu-vallomására meg van a megjegyzése, amelylyel gyengíteni próbálja a terhelő vallomást.

Lehetett úgy háromnegyed tíz óra, amikor Sárkány Lajos elnök a mai tárgyalást megnyitotta. A hallgatóság részére fentartott hely már tele van érdeklődőkkel, amikor Kovács Klotild két börtönőr kíséretében a terembe lép. Mellette ünnel Dán Anna és Bodor Géza, szembe ezekkel, az elnöki emelvényről balra egy szék foglal helyet a pör negyedik vádlottja, Hegedüs Sarolta.

Folytatják a tanukihallgatást.

(A püspök fényképe)

Strelisaki Sándor fényképész a Párvy püspök fényképezés megvásárlásáról ad felvilágosítást. Miután nem jól érzi magát, az elnök szívet adat neki.

Elnök: Milyen címen kérték a képeket?

— Rendelni akartak. Még is állapotunk a formában és az árban is. A két hölgyre nem emlékezem, azokat fel nem ismerem.

Kovács Klotild és Hegedüs Sarolta mindenképpen megerősítik a tanu-vallomását, amelyre meg nem eskedik.

(Zsaroló levél.)

Id. Plathy Imrét szólítja az elnök.

Fényes dr. védő ellenzi a tanu kihallgatását, mert ennek a tanuak vallomása teljesen távol áll a per anyagától.

Ugyész: Ragaszkodom a tanu kihallgatásához.

A bíróság a tanu kihallgatását rendeli el, már csak azért is, mert vallomása az egyik vádlott lekhivására volt fejt.

Id. Plathy Imrának a 24.000 koronás kezességéről és az ékszeréről semmi tudomása nincs és így nem is vallhat. Egy levélre, amely a bíróság előtt fekszik és amelyben a tanu Dán Anna megbecsületlenítőjének

tartják, kijelenti, hogy az valóban és baszu műve.

Dán Anna és Kovács Klotild semmit sem akarnak tudni a levélről.

Elnök: Mikor kapta ezt a levelet?

Tanu: Erre nem emlékezem.

— Es mi volt abban a levélben?

— Kétség koronát kértek tőlem, mert Dán Anna tőlem áldott állapotba került. Persze, én ártatlanságom tudatában, nem voltam hajlandó a felszólításnak eleget tenni.

Mikovich bíró: Hogy tudta meg, kítől való a levél?

— Alá van írva, hirtől meg ismerem is Dán Annát, aki fivérem házvezetőnője volt.

— A levél vétele után, mikor ment el az öccséhez?

— Másnap, vagy harmadnap.

— Kovács Klotilddal ön levelezésben állott?

— Többször kaptam tőle levelet, de én sohasem válaszoltam neki. Tanu ezután elmondja, hogy a levél miatt felkereste öccsét, kérdőre is akarta vonni a levél íróját, de akkor már azok be voltak csukva.

Ugyész: Mikor került az öccse Pestre?

— Az időpontra nem emlékezem.

— Volt átlag egy héten egyszer nála?

— Havonként talán egyszer.

— Találkozott Kovács Klotilddal?

— Igen, beszéltem is vele.

— Szóba került valaha az, hogy Párvy püspökötől 24.000 koronára jár?

— Nem, soha.

— Há Hegedüs Sarolta neve szóba került-e?

— Igen, beszéltek róla.

— Kovács Klotild rokona az ön családjának?

— Tudtommal nem.

A bíróság ezután felolvastatja azt a levelet, amelyet a tanuak írtak.

A tanu megeskésését a bíróság a 222. §. 2. pontja értelmében mellőzi, mert vallomásában ingadozást lát.

Baksay tanu szólítja a bíróságot.

Fényes dr. az előbbi okokból ellenzi a kihallgatást.

Elnök elrendeli kihallgatását.

Sem **Baksay** sem **Jumafalvi Nagy János** nincsenek jelen.

(A koronatanu.)

Plathy Zsigmond, jelenleg székesfehérvári hitoktató, a következő tanu. Az elnök kérdése elmondja, hogy az 1904. év folyamán panaszt emeltek ellene a püspöknel, hogy a házvezetőnőjével kocsikázik és más ilyen hasonló csekélységek miatt. Ő pert indított a felbujók ellen, de a püspöki szék eltiltotta a per folytatásától. De a per mégis befejezést nyert, a líptószentmiklósi járásbíró el is ítélte a főkölömposokat, a rósszhegyi törvényszék azonban feloldotta az ítéletet. Ebben az ügyben Paky püspök előtt is megjelent. Ezután a pör után, rákerült a sor a házvezetőnőre, Kovács Klotildra. Ez ellen különben már előzőleg volt kifogás, még mielőtt a püspök elfoglalta volna székét. Egy ízben, talán 1904. március végén, vizsgálatot is vezettek ellene, de ő teljes elégtételt kapott. Mert az ellene emelt vádak alaptalanok voltak. De a vádaskodások csak nem szűntek.

Kovács Klotilddal kapcsolatban mindenféle dolgokat beszéltek és ő még a püspöknek hivatalba lépése előtt, Fercsek Nándor káptalani helynöki egy tanácsoszerű levelet kapott, amelyben felszólítják, hogy a házvezetőnőjét becsássa el. A tanu erre kijelentette, hogy ha házvezetőnője ellen a legkisebb erköcsi kifogás is van, akkor azonnal elbocsázza, de addig nem.

Erre ezután a püspökötől jött a felszólítás, hogy becsássa el házvezetőnőjét és szüntesse be hivell ellent pörét. O ennek a felszólításnak nem engedelmesskedett. Karácsony után megjelentem a püspök urnál, aki nekem előszóval meghagyta, hogy Kovács Klotildot becsássam el. Azt válaszoltam, nem tehetem, mert obligóban vagyok. Erre a püspök ur azt mondotta, hogy élni fog velem szemben hatalmával.

Kovács Klotild azonban előzőleg nekem elmondotta, hogy ő a püspökkel a Császárfürdőben beszélt, aki biztosította őt, hogy anyagi kárpótlást nyújt neki, ha a plébániát elhagyja. Erre célozva én azt feleltem a püspök urnak, hogy akkor Kovács Klotild fogja őt pereini kárpótlásért. Erre a püspök ur nem szólt, de tiltakozva emelte fel a kezét s egyjuttal kijelentette, hogy rendeletét fentartja. Ekkor én megígérttem, hogy január 31-én, ha Kovács Klotild felépül betegségéből, eleresztem őt. Az időpont elérkezett, én azonban nem ereszhettem el télviz idején a nőt és halasztást kértem. A püspök ur erre elrendelte, hogy két héten belül el kell bocsátanom házvezetőnőmet. Azt válaszoltam, ezt nem tehetem. Ekkor január 15-én átvették tőlem a plébániát.

Január 28-án a püspök kijelentette, hogy időközben beadtam lemondásomat nem fogadja el. Február 14-én leiratot kaptam a püspök urtól, amelyben engem tisztelt alól felment. Felüggesztésem egy hétig tartott. Miker a bizottság hozam jött, Kovács Klotild már nem volt a plébánián. Február 16-án elmentem a püspök urhoz, de a titkártól azt a felvilágosítást kaptam, hogy a püspök ur nem fogad engem, de megtudtam azt, hogy Hóhr teljesen betölti munkakörömet és így reám nincsen szükség. Miker haza kerültem, megírtam a püspöknek, hogy engem, a papját, egy inas előtt elutasított. Lehet, hogy erősebben megnyomtam a tollat. Választ erre a levelemre nem kaptam, de el voltam már határozva, hogy az egytámségyét elhagyom és hazámnak Amerikában fogok szolgálni. Közben megkaptam az amerikai érseknek felvételi végzetését. De barátaim azt mondták, hogy maradjak itt.

Ezkor a hercegprímás ő Eminenciájához fordultam, kérve-kértem őt, nevezzen ki engem fővárosi hitoktatónak. Ez be is következett. E őelőleg, talán júliusban, ott jártam a püspök urnál és kértem elbocsátásomat a székesfehérvári egyházmegye kötelékéről.

(Részletes kérdések.)

Elnök: Mondott ön a püspök ur előtt összegeket is, amikor azt említette, hogy Kovács Klotild őt fogja pörölni?

— Én összeget említettem, lehet azonban, hogy ő Mémósága erre nem emlékszik.

— Milyen összeget említett?

— 12.000 forintot, 24.000 koronát.

— Mikor lépett Kovács Klotild az ön alkalmazásába?

— 1902. nyarán.

— Hogy jutott színhöz?

— Halloztam, hogy ő már volt Liptóban és egy temetés alkalmával láttam is.

— Kinél volt?

— Hataánál.

— Ajánkozott Kovács Klotild?

— Igen, levelet írt nekem.

— Akkor még Hataánál volt?

— Nem Ujpestről.

— Mit írt ön neki?

— Megírtam, hogy gyermekével szívesen felveszem.

— Tett ő anyagi ajánlatot?

— Igen, de csak megjelenése után, mert biztoztatni akarta magát, miután parókiára jöve kiközösítette magát a társadalomból.

— De hiszen én tudta, hogy ő már előbb is kiközösítette magát a társadalomból, mikor Hatálanál volt.

— Igen, ezt tudtam.

— Kívánta ő, hogy mint rokon szerepeljen?

— Igen és én eleget is tettem a kívánságának.

— Dacára annak, hogy nem volt rokona?

— Nem. Én legalább rokonságot megállapítani nem tudtam. De ő mondta, hogy a Dessewffy-családdal áll rokonságban. És a család pedig anyám révén nekünk is rokonunk.

— Kifizetett 12.000 forintot?

— Annyiban állapodtunk meg.

— Négyzsem között történt ez a megállapodás?

— Igen.

— Erről irás nem is vettett fel?

— Igen, itt Pesten, amikor én már ott hagytam az egyházmegyét.

— A 12000 forintot kívül azonban én nem ígért neki semmit?

— Nem.

— És mikor hallotta ő a dátumszerűleg 1861, hogy a püspök is kártérítést ígért neki?

— Túlán december 6-7-én.

— Te iszik talán tudni, mi volt az ékszer keresetben?

— Én erről sohasem hallottam, sohasem tudtam. A dologról csak akkor szerettem tudomást, amikor a lapok szellőztetni kezdtek.

— Tudja a tanu, hogy Zsedényi Ede a házhoz járatos volt?

— Igen, többször láttam és többször is beszéltem vele. A Hinka ügygyel kapcsolatban történt meg az ismerkedés.

— Emlékszik-e arra, hogy Kovács Klotild Zsedényivel szemben „Ida néni” néven szerepelt?

— Nem áll! Nem igaz! Soha!

— Azt is állítja Zsedényi, hogy Kovács Klotild az ő jelenlétében felszólította őt, írja ki a püspökről, hogy homoszexuális?

— A leghatározottabban visszautasítom Zsedényinek ezt az állítását.

Ügyész: Mikor Kovács Klotildot odavette, volt egyéni vagyona?

— Volt valami kis tőzém.

— Volt annyit, hogy 12.000 forintot fizethetett volna?

— Kérem, annyi nem volt. De én sohasem is erősztem volna el Kovács Klotildot.

— Négyzsemköt nyugtatta meg őt a kiközlítés alkalmával Kovács Klotild?

— Nem, a biztoság is jelen volt.

— De azok semmit sem tudnak erről.

— Én hallottam és tudom!

— Nem gondolta felszólendó ur, hogy Kovács Klotildot már előzőleg meggyújtotta valaki?

— Én nem gondoltam ilyesmire.

— Van önnek tudomása arról, hogy a biztoság egy tagja meggyújtotta Kovács Klotildot a kártérítést illetőleg?

— Nem. Beszélni láttam őket, de hogy mit beszéltek, nem tudom.

— Szólt önnek Kovács Klotild a kiközlítés napján, hogy ő a püspök levelében látta, hogy ő biztosítva van? Hogy Höhr neki ilyen levelet mutatott?

— Erről én nem hallottam semmit. Néhány nap múlva Bodor Gézáné említette ezt.

— Mondta Bodor Gézáné, hogy ő el is kérte ezt a levelet?

— Nem, azt nem mondta.

— Amióta Pestre került ő, azóta állandóan házvezetőnője?

— Iger.

— Mikor ismerte meg Hegedüs S. rti?

— 1906. elején, amikor hozzánk jött.

— Hát a nevét hallotta-e?

— Igen, azt hallottam.

A kiközlítést itt félbeszakítják és az elnök egy ngyedóral szünetet rendel el.

(Szünet után)

Plathy Zsigmond kiközlítését a szünet után folytatják.

Az elnök: Van arról tudomása, hogy Röör Gáspárnak volt egy levele, amelyben a püspök magára vállalta a kártérítést?

Tanu: Nincs erről tudomásom.

Az elnök: Mondta-e önnek Kovács Klotild azt, hogy Röör felolvasta neki a püspök levelét?

Tanu: Nem mondta.

Az elnök: Hogyan írta le Önnek Kovács Klotild a püspöknel történt látogatását?

Tanu: Azt írta, hogy többedmagával felkereste a püspököt a Császár-fürdőben s a püspök kegyesen fogadta. Megjegyezte, hogy nem a maga neve alatt volt a püspöknel, aki azt mondta neki:

— Legyen nyugodt, amennyiben önnek a plébániát el kellene hagynia, kárát meg fogom téríteni.

Az elnök: Nem írta meg részletesen, hogyan jutott a püspökhöz?

Tanu: Nem.

Az elnök: Mikor ön az első alkalommal a püspöknel volt, állítólag azt mondta a püspöknek, hogy ha Kovács Klotildnak el kell mennie, legyen előszülve rá, hogy a kártérítést ő fizeti majd meg, mert ezt személyesen megígérte Kovács Klotildnak?

Tanu: Ezt nem mondtam, csak annyit mondtam a püspöknek, hogy én Kovács Klotilddal obligóban vagyok.

Az elnök: Most is házvezetőnője magának Kovács Klotild?

Tanu: Amíg is nem taróztatták, mindíg nálam volt.

(Párny püspök kihallgatása.)

Este fél nyolc órakor az elnök kijelentette, hogy Párny Sándor püspököt még az est folyamán ki fogja hallgatni. Ez a kijelentés nagy meglepetést okozott, mert mindenki azt hitte, hogy a püspök kihallgatására ma már nem fog sor kerülni. Hallgatóság már alig volt a teremben s az uszókók közül is a legelőbben már előbb eltávoztak.

A püspök, akinek kihallgatása bővelelt izgalmas jelenetkben, az általános kérdésekre előadja, hogy hatvanhárom éves, gyöngyösi születésű, megyés püspök, a vádlottakat nem ismeri, peres viszonyban van velük.

Az elnök: Kérem méltóztassék elmondani Plathy Zsigmond házvezetőnőjének eltávolítási történetét s ennek előzményeit.

Párny: A vizsgálóbíró előtt már vallottam, arra esküt teszek. Amit ott mondtam, azt most is fenntartom. (Emelt hangon): Kijelentem újból és ezt esküvel is erősítem, hogy engem a Császár-fürdőben sem egyedül, sem társaságban a vádlottak meg nem látogattak.

Az elnök: Méltóztassék végignézni a vádlottakon.

Párny (végig nézve rajtok): Most látom őket először.

A püspök ezután részletesen elmondta a Plathy eset történetét. Kijelentette, hogy ő több ízben felszólította a plébánost Kovács Klotild elbocsátására s amikor látta,

hogy Plathy erre még sem hajlandó, február tizennarmadikán felfüggesztette állásától.

Az elnök: Kegyelmes Uram felhatalmazta őt, hogy nevében kártérítési igényről biztosítsa Kovács Klotildot?

Párny: Szó sem volt róla soha. A felfüggesztés után Plathytól jelentést kaptam, hogy házvezetőnőjét elbocsátotta. Erre visszahelezttem, mire ő kérte az egyházmegyéből való elbocsátását s megígérte, hogy más egyházmegyébe véteti fel magát. Nemsokára arról értesített, hogy Majláth erdélyi püspök felvette őt egyházmegyéjébe, kéri tehát elbocsátását. Írtam Majláthnak, aki tudatta velem, hogy Plathyt nem vette föl.

Ezután áttér a püspök arra a jelenetre, hogy a Teréz köruton két nő fikszirozta őt, amikor Sebastyén Adolf kuriai bíróval arra sétált.

Balázs ügyész: Abban a löcsei perben, a kiközlítési jelenetre Plathy eskü alatt azt vallotta, hogy szó volt arról, hogy Excellenciád Kovács Klotildot jóakarataról biztosította.

Párny (heves tiltakozó gesztussal): Ez nem áll.

Fényes dr. védő: Volt kifogás erkölcsi tekintetben máskor is Plathy ellen?

Párny: Ezt én nem tudom. Nekem egy jogérvényes rendeletet kellett végrehajtanom.

Admettó dr. védő: Méltóságos Uramat a Teréz-köruton ki figyelmeztette a két nőre?

Az elnök: Kérem, a tanu ur belső titkos tanácsos, ezért az excellenciás cím illeti.

Admettó dr.: Pardon. Excellenciádat ki figyelmeztette a két nőre?

Párny: A titkárom.

(Szembesítés a vádlottal.)

Az elnök (a vádlottakhoz): Van valami észrevételük?

Kovács Klotild (éles hangon): Püspök ur, ismer engem?

Párny: Nem ismerem.

Kovács Klotild kiabálva: Excellenciád nagyon jól tudja, hogy a Császár-fürdő ügyét azért nem említettem, hogy maga elé bocsásson s hogy helyzetemet feltárhassam.

Párny: Nem volt oka bármit elhallgatni. Öt nem láttam soha.

Kovács Klotild heves vitakozásba bocsátkozik a püspökkel, mire az elnök előbb rendreutasítja, majd leülteti.

Bodor Gézáé kijelenti, hogy ő nem ismeri a püspököt.

Dán Anna azt mondja, hogy ő nem ismeri a püspököt, de ilyenforma volt. (Darrátség.)

Balázs ügyész: Kérem a püspök ur megesketését, de annál szomorubb szívvel kell kijelentennem, hogy a Plathy Zsigmond megesketésére vonatkozó indítványomat visszavonom. Plathy vallomásra a valótlanág bélyegét sütötték a tárgyaláson, amikor a püspök ur rácáfolt azon levelére, hogy felvették az erdélyi egyházmegyébe. Ezt Plathy esküvel erősítette meg akkor, amidőn a löcsei perben erre nézve kihallgatták. Ezért kénytelen vagyok az ő megesketésére vonatkozó indítványomat visszavonni.

Az ügyész e szavai óriási meglepetést idéztek elő, mert alig volt rá példa, hogy felszentelt papot tanuvallomására meg nem eskettek.

A bíróság éjjelkor tanácskozássra vonult vissza, hogy a püspök és Plathy megeskütése kérdésében döntsön. Ítélet csak holnapra várható.

A spanyol királyi pár Budapesten.

A Mollináry ezred bemutatkozása. — Diszebéd a budai várban. — Estély Karátsonyi grófnál.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, október 2.

A spanyol királyi pár budapesti tartózkodásának második napját arra használta fel, hogy megismerje a híres Mollináry ezredet, melyet királyunk felséges vendégének ajándékozott. Fényes fogadtatásban részesítette a királyi ezredtulajdonost a tisztikar. Este a királyi várban adott diszebédén hangzottak el a hivatalos felköszöntők, melyek ez alkalommal nem politikai és diplomáciai tartalmukkal, mint inkább a meleg, rokoni kötelék szoros kapcsolatából eredő közvetlenségükkel keltenek hatást. A magyar főrangú társadalommal közvetlen érintkezést keresett a spanyol királyi pár és Karátsonyi grófnál együtt találta a legfényesebb keretben a születés, a szellem arisztokráciáját.

A mai nap eseményeit az alábbiakban közöljük:

Délelőtti vizitek.

A spanyol királyi pár ma reggel a királyi várak kápolnájában misét hallgatott, mely után a spanyol király visszavonult miniszterelnökével és államügyeket intézett el. Délben a királyi pár kikocsikázott a városba, miközben meglátogatták Klotild és Izabella főhercegnőket, továbbá Frigyes főherceget.

O felsége a király Alfonz spanyol királyt rögtön megérkezése után fogadta. A látogatás egy óra hosszat tartott. A spanyol király ez alkalommal köszönetet mondott ő felségének a megtisztelő fogadtatásért, egyúttal megragadta az alkalmat, hogy a királyné nevében is forró szerencsekívánatait adja át az uralkodónak hatvan éves jubileuma alkalmából.

Délben Alfonz király meglátogatta Granito di Belmonte pápai nunciust ennek Pannónia-szállóbeli lakásán, mialatt Ena Viktoria spanyol királyné József főherceg és Augusztia főhercegnőnél résztvett a családi dezsőné-n.

Alfonz király ezredénél.

A spanyol király ma délután 1/2 1 órakor a nevét viselő 38-ik gyalogezred, a híres, egykori Mollináry-ezred tisztikarának bemutatkozását fogadta, mely a katonai kaszinó disztermében történt, ahol ez alkalomból a tábornoki kar számos tagja is jelen volt. A bejáronál Leitschaft ezredes, parancsnok fogadta a spanyol királyt, kinek az ezredes bemutatta az ezred tisztjeit. A király valamennyit megszólítással tüntette ki. Ezután a társaság reggelihez ült, amely alatt az ezred zenekara játszott.

Pezsgőbontáskor Leitschaft ezredes németnyelven a spanyol királyt köszöntötte föl, hálás köszönetét kifejezve, hogy ezredének tisztikara közt megjelent, melyet

büszkeséggel tölt el annak tudata, hogy a spanyol király áll az élén. Poharát a spanyol királyi pár egészségére üritette.

Dörgő visszhangja kelt a tósztnak, a melyre Alfonz király így válaszolt:

Uraim! Életem egyik leghőbb kívánságát látom teljesülve, midőn ezredem kedves bajtársait látom és közvetlenül személyesen megismerhetem. Tudom, mekkora megtiszteltetés vált osztályrészemül, midőn a 38. magyar gyalogezred tulajdonosául kineveztettem. Tudom, hogy eredetileg spanyol ezred volt és hogy a hét éves háboruban méltóan és diadalmasan harcolt lobogója dicsőségére. Dicső és derék volt ez az ezred, dicső és derék legyen továbbra is jelégéje. Ha a hazának szüksége lesz az ezredre, tudom, hogy hűség és vitézség által fog kitűnni ez az ezred mindenha a jövőben is. Hálával vagyok eltelve Ferenc József király és császár iránt a kegyért, amelyet irántam tanúsított, midőn ezen ezred tulajdonosává kinevezett. Poharamat a nagyrebecsült császár és király dicsőséges hadseregére emelem, a 38. magyar gyalogezred egészségére, különösen pedig a magyarosztrák hadsereg legfelsőbb, legtiszteltebb és legkegyesebb hadurának, Ferenc József királynak és császárnak egészségére és hosszú életére üritem.

A spanyol király német nyelvű beszédét háromszoros Hochhal és egy magyar éljennel fejezte be, mire a katonai zenekar a Gotterhaltet játszotta. Ezután a király cercelet tartott és majdnem valamennyi tisztet megszólította. Örömet fejezte ki, hogy a tisztikart megismerhette és csodálkozással emlékezett meg a legénység magatartásáról. A villás reggeli után az egész társaságot lefényképezték.

A délután.

Innét a spanyol király a szépművészeti muzeumba hajtattott, ahova ezalatt Ena királyné is megérkezett a József királyi herceg és neje által adott villás reggeliről. A muzeum megtekintése után a királyi pár a mezőgazdasági muzeumot látogatta meg.

Délután egynegyed 5 órakor a Parkklubban a királyi pár tiszteletére tea volt.

Diszebéd a királynál.

A spanyol királyi pár tiszteletére ma este a királyi vár szertartástermében nyolcvannégy terítékű diszebéd volt, melyen ő felségén kívül a spanyol királyi pár, a Budapesten időző főhercegek, főhercegnők, a spanyol külügyminiszter, a magyar és a közös miniszterek, Dessewffy Aurél gróf, a főrendiház elnöke, Justh Gyula, a képviselőház elnöke, a spanyol nagykövet, Fejérváry Géza báró tábornagy, Wlassits Gyula, a közigazgatási bíróság elnöke, Füleyp Kálmán főpolgármester, Bárczy István polgármester, Boda Dezső főkapitány, a budapesten levő tábornokok és számos udvari méltóság vett részt.

Ferenc József felköszöntője.

A diszebédén királyunk német nyelven hosszabb felköszöntőt mondott, amely így hangzik:

Amidőn egészségi állapotom tavaly tőlem azt követelte, hogy lemondjak Felségtek látogatásáról, azt a fájdalmat, amelyet e miatt érez-

tem, csak az a remény enyhítette, hogy Felségtek szeretetreméltó elhatározása az idén teljesülni fog. Azon örömet, hogy felséges feleségét végre megismerhetem, csak emeli az a körülmény, hogy önöket Magyarországom fővárosában fogadhatom. Hálám az által is öregbítve lesz, hogy szíves volt szerencsekívánatait átadni hatvan éves uralkodói jubileumom alkalmából és hogy oly magas katonai kitüntetésben részesített, amely engem új kötelekkel fűz a vitéz spanyol hadsereghez.

Engedje meg Felséged, hogy itt tartózkodásában újabb tanujelét lássam barátságának, mely független ama szoros rokoni viszonytól, amely uralkodó házamat vele egyesíti. Spanyolország fejlődéséhez fogadja legmelegebb és legszívélyesebb jókívánságaimat. Nagyon boldog vagyok, hogy Felségteket szóval is biztosíthatom azon meleg barátságról, amelylyel Felségtek iránt viseltetem. Uritem poharamat Felséged, a királyné és az egész királyi család egészségére.

A tósztt elhangzása után a zenekar a spanyol nemzeti himnuszt játszotta.

A spanyol király tószttja.

Alfonz spanyol király a felköszöntőre így válaszolt:

— Meghatva adom át szerencsekívánatomat császári és apostoli királyi Felségednek jubileuma alkalmából. Ezen alkalom nem egy pusztá dátumot jelent, hanem korszakot jelent a monarchia történetében, amidőn egy olyan uralkodó példáját mutatja, akit hatvan évi uralkodás után az egész világon épügy szeretnek és tisztelnek, mint a saját államaiban.

De nemcsak ez a szempont mérvadó számomra. Ereimben a Habsburgok vére folyik, természetes tehát, hogy szívem legmélyéből büszke vagyok, hogy engem családi kötelek egyesítenek Felségeddel.

A királyné és én nagy aggodalommal követtük Felséged betegségének lefolyását és nagy az örömrünk, hogy egy ízben elhalasztott látogatásunkat most megtehettük. Az Isten még számos évig tartsa meg Felségedet uralkodásának dicsőségére.

Sire! Midőn önnek a spanyol hadsereg legmagasabb rangját adományoztam, egyúttal nagy megtiszteltetésnek tekintem, hogy Felséged illusztris neve hadseregem élén szerepel. Én a magam részéről köszönöm Felséged újabb kitüntetését, amelyben részesíteni kegyes volt és szerencsének tartom, hogy az osztrák-magyar hadseregnek tagja lehetek. Azon szoros barátság ápolása, amely eltekintve házunk közeli rokonságától azon kitűnő viszonyból ered, amely Spanyolország és Ausztria-Magyarország között van, mindig gondomat fogja képezni és minden alkalmat fel fogok használni, hogy arról Felségednek tanujelét adhassam.

Amidőn legforróbb és legszívélyesebb jó kívánságaimat megismétlem, emelem poharamat Felséged s az egész császári család egészségére és Ausztria-Magyarország boldogulására.

A spanyol király felköszöntője után a zenekar a Gotterhaltet játszotta.

A Karácsonyi-estély.

Karácsonyi Jenő gróf és neje született Andrássy Karolin grófnő a spanyol királyi pár tiszteletére fényes bált adtak, amelyen Alfonz király és neje Ena Viktória királyné, az összes főhercegek és főhercegnők, a magyar kormány tagjai, a diplomáciai kar, továbbá az irodalom és művészet számos kitűnősége megjelent.

A palota termei már kilenc óra tájban megteltek vendégekkel. Tíz órakor érkezett meg Ferenc Ferdinánd trónörökös, továbbá a főhercegek nejükkel. A spanyol királyi pár fél tizenegy órakor érkezett meg. A felséges vendégeket a házigazda nejevel együtt a palota lépcsőházában fogadta.

Alfonz király ezután cerclet tartott s elsősorban Wekerle miniszterelnököt szólította meg, aki már a ma neki adományozott spanyol Károly-rend nagykeresztjével jelent meg.

A trónörökös az egész este folyamán kizárólag magyar főurakkal és politikusokkal társalgott.

11 órakor kezdetét vette a tánc, amelyet a királyi vendégek nagy érdeklődéssel néztek. Fél egy órakor a spanyol királyi pár eltávozott a Karácsonyi-palotából.

Karácsonyi Jenő gróf a mai est vendégei számára kedves meglepetésről gondoskodott: mindenki egy gyönyörűen kidolgozott plakettet kapott, amelynek egyik oldala a spanyol királyi pár képmását, a másik pedig a Karácsonyi-palotát ábrázolja.

KI A SZERZŐ?

Irodalmi vita.

— Az Aradi Közlöny távirati értesítése. —

Arad, október 2.

A Királysínház környékén — mint fővárosi tudósítónk jelenti — most nagy izgalommal beszélnek egy „Jézus” című szindarabról. A szindarab meséje Vágó Géza fővárosi színész agyában fogamzott meg.

A meséje a következő: Jézus megjelenik ma a földön, anarkistának nézik és négy felvonáson keresztül ugyanaz történik vele ma, ami a bibliában; végül is törvény elé kerül és halálra ítélik.

Vágó Géza, aki nem hivatásos író, témájával társszerzőt keresett és társult a darab megírására Szemere Györggyel, az ismert nevű magyar íróval. Szemere, amikor megkapta Vágótól a darab jelentését, kijelentette, hogy a legnagyobb ambícióval fogja a darabot megírni a nyár folyamán, hogy az a legközelebbi szezonra színrekerülhessen.

A darabot a scenárium alapján, Beöthy igazgató elfogadta előadásra, szerződést kötött Márton Miksa ügynöksége útján a két szerzővel és a szerződésben kikötötte, hogy a dráma kézírata szeptemberig szállítandó. A két szerző: Vágó és Szemere e szerződés alapján előleget is kapott Márton Miksától a darab tantémjeire. Kétezer koronát kaptak, melyen természetesen megosztottak.

Szemere György átvette Vágótól a scenáriumot és az első felvonás kézírát, melyet Vágó írt meg, és visszavonult valahová a tengerpartra, hogy békén és nyugodtan írja meg a darabot.

Augusztus vége felé tért vissza Budapestre Szemere a *Jézus* című darab teljesen kész kéziratával. Bejelentette, hogy a darab kész ugyan, de többé nem a Vágó Géza és Szemere György műve, hanem kizáróan csak a Szemere György.

— Igaz ugyan, — mondotta, — hogy felhasználtam Vágó témáját és a scenáriumát, (a megírt felvonást eldobtam) a darab azonban mégis csak az én művem, először azért, mert egyedül írtam, másodszor meg azért, mert a téma már nem új, nem a Vágó Géza kitalálása, miután nagyjában ugyanez a téma megtalálható *Dosztojevszki* egyik könyvében. Elhatározásomhoz pedig annyira ragaszkodom, hogy inkább a darabot örökre eltemetem, mintsem, hogy megoszszam a szerzőséget Vágó Gézával . . .

Idáig van a történet és erről vitáznak most sokat írói és színházi társaságokban.

KOSSUTH KATONÁJA.

Az öreg tüzér halála.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 2.

Máriaradnán szeptember 29 én halt meg Sallay Imre 48 as honvédtüzér. Aradon sokan ismerték a néhal való vitéz katonát. Itt kiterjedt rokonság és baráti kör vette körül. Halálában egyetlen fia: Sallay Ferenc cukrász gyászolja.

Az elhunyt öreg tüzér sokszor beszélgetett Aradon a forradalmi világ dicsőségéről, szenvedéséről és bukásáról családja körében. Elmondta, hogy mint 7-ik gimnázista állott be a tüzérekhez, több ütközetben résztvevő, a világi fegyverletélnél is jelen volt, látta, mikor két fuár jött át az orosz táborból s egyszer csak *Görgei Artur*, a magyar hadak fővezére, két-három tábornokkal együtt átment az orosz táborba. Kevés idő múlva as'án jött a parancs, hogy a fegyvert le kell rakni.

— Fáj a szívünk, — panaszkodott könynyezve az öreg tüzér — annyira fáj, hogy nagyon sok közeünkön öngyilkossá lett. Ki a kardjába dőlt, ki fejbőlötte magát, sok huszár a kedves paripáját is agyonlőtte és aztán magát. Mikor láttam, hogy vessze van niader, egy Szabó nevű jóbarátommal összefogtunk és besiettünk a faluba egy magyar házhoz; a gazda mindjárt befogatott és szalma közt a legközelebbi faluba vitt bennünket, ahol civibe öltöztetve, elhozott bennünket egy darabig, ahonnan aztán bujdosva Ujszegedre érkeztünk. Ott egy molnár tíz-tizenkét forintért hozott át a Tiszán, mert fejbőlövés terhe mellett tiltva volt bárkit is a Tiszán áthozni.

Ekkor újabb csepás érte Sallay Imrét. Atyja mint nemes ember, jogait vesztve látván, dühötől elragadtatva fia előtt elszálla a szülei házat, Kossuth-batyárnak nevezve száműzte őt. Küzködve, de azért becsületben őszült meg, soha a törvénybe ütköző dolgot nem követett el, de a honvédek sorába se vétette föl magát, mindig azt mondta: *gyávák voltunk, szégyeljük magunkat negyvennyolcasoknak nevezni, nem hogy még nyugdíjat követeljük!* Mint tüzér 3 sebet kapott, egyet a vállába, egyet a karjába, egyet a lábába; észre sem vette volna a lábán ezt a sérülést, csak amidőn a cimborája figyelmeztette, akkor látta, hogy a csizmaszáron jön ki a vér, no de ő sem maradt adós, mert ő ugyanannyit küldött a másvilágra. Egy vitézi hőstette után Kossuth Lajos megveregette a vállát, előléptette és kétszer részesült kitüntetésben.

Az önértet, nyugdíjat el nem fogadó, valódi 48 as tüstört immár megszabadított a halál ifjúkori álmainak és a nemzeti bukás fájdalmainak emlékéül is. Temetésre 30-án volt Máriaradnán nagy és őszinte részvét mellett, Aradról is sokan átmentek az ősz bajnok temetésére.

AGYONÜTÖTTE AZ APJÁT.

Emberélet hetven fillér miatt.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, október 2.

Az aradmegyei Paulis község csendes életében nagy izgalmat okozott az a megdöbbentő eset, amely tegnap késő este történt egy odaváló gazda házában. Apa és fiu egy házban laknak és az öreg hetven fillért követelt fiától, amit néhány nappal azelőtt adott neki kölcsön. A fiu nem akart rögtön fizetni, mire apja *fej-szével rohant rá*. A megtámadott fiu kiragadta az öreg kezéből a fejszét és egyetlen irtózatoss csapással ketté hasította a szerencsétlen öregember fejét. A gyilkos fiut a csendőrség letartóztatta.

A borzalmas esetről részletes tudósításunk a következő:

Sztanilla Illés jónódu gazdaember körülbelül egy héttel ezelőtt fiának, Sztanilla Miklósnak hetven fillért adott kölcsön. Az öreg napról napra kérte a fiát, fizesse meg a pénzt, de az mindig azzal a kifogással hozakodott elő, hogy nincs pénze. Tegnap délelőtt az apa újból felszólította a fiát az adóssága kiegyenlítésére s ekkor keményen összeveszték, de tetlegességre nem került sor.

Este, amikor az ifjabb Sztanilla már lefeküdt, az öreg újból bement hozzá és követelte a pénzét. A fiu dühösen kiutasította az apját a szobából, mire Sztanilla Illés kiment a kocsiszembe, ballát ragadott és berontott a fia szobájába:

— Ha rögtön ki nem fizetsz, agyonlök, kiálltatta az ágyban fekvő fiára.

Sztanilla Miklós látta, hogy az élete vesztélyben forog, mert az öreg már felemelte a fejszét és le akart sújtani a fiára. Ez gyorsan kiugrott az ágyból, nokirohant az apjának és kicsavarta a fejszét a kezéből.

Az öreg Sztanilla most pusztán kézzel ismét fiának támadt, mire ez a fejszét élére fogva olyat sújtott vele apjára, hogy az öreg fejét a szó teljes értelmében ketté hasította. A szerencsétlen öreg ember halva rogyott össze.

A gyilkos fiu önként jelentkezett a csendőrségnél, amely azonnal letartóztatta. A szörnyű eset a község lakosait nagy izgalomban tartja.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A színház műsora

Szombat: Helyreasszony, énekes színmű. Bemutató előadás. (B bérlet.)
Vasárnap: Délután: Naftalin, énekes bohózat.
Este: Helyreasszony, énekes színmű.

* A tanítónő. Az elmúlt szezon legnagyobb sikerű darabja, a Tanítósnő megcsappant érdeklődés mellett került ma színpadra, pedig a legnagyobb mértékben részleggel a kitűnő darab igazán pompás elődása a leglátványosabb érdeklődésre is. A Tanítósnő szereplőit annak idején érdemük szerint méltatnuk, ma csak megismételeshetők a dicsőretek. *Novák* István maga a tökéletesség, elragadó ebben a szerepben, a közönség valóságosan ünnepelte. *Mártonfi* kifogástalan Tóth Istvánjával ma is nagy sikert

aratott. *Delly* tanítója és *Várnay* öreg T. th Istvánja elsőrangú kabinetalkitások, ugyanez a dícséret áll *Hunyady* öreg és *Keszler* fiatal papjáról. U. volt *Szendrey* a szolgabíró szerepében; mint minden szerepben, úgy ebben is kifogástalan alakítást nyújtott. H. G.

* Az önfeláldozó orvos. Egyike a legmegrázóbb tragédiáknak, amit az élet produkál, mikor egy orvos áldozatul esik hivatásának. Az *Uránia* színház új műsora egy ilyen szenzációs és megrázó drámát hoz színre. Egy fiatal orvostól, aki csekély kórházi fizetéséből tartja el családját, a háziorvos hátralekötött házbér fejében elvett bütorait. A szerencsétlen véletlen úgy akarja, hogy a háziorvos beteg kis gyermekéhez épp a fiatal orvost hívták, aki mint lelkiismeretes férfi, felel a sérelmet, megmenti a gyermeket. A gyilkos kór, melytől megszabadult a család, az orvost támadja meg és miután átadta családjának a busás honoráriumot, ő maga rettenetes kínok között hal meg. Végtelen szomorú ez a tragédia és annyira az életből van véve, hogy megindulás nélkül senki sem nézheti végig. Az *Uránia* egyik fényes attrakciója ez a nagyszerű dráma.

A Boczkó-utcai büntánya.

Kávémérés a szerelemhez.

— Az *Aradi Közlöny* tudósítójától. —

Arad, október 2.

Augusztus végén nagy cikkek jelentek meg az aradi lapokban arról a büntényről, amelyet a rendőrség a Boczkó-utca 11. számú ház pincelakásában felfedezett. Valami gonoszlelkű vén asszony kávémérést nyitott ebben a pincében és üzletét úgy virágozatta föl, hogy átalakította titkos randevu helyévé. A „Kávémérés a szerelemhez” című büntánya kitűnően jó védelmezett s a néni a lányok öléséből szép összegeket vágott zsebre.

Az üzlet azonban nem sokáig állott fenn, mert a szomszédos lakók figyelmeztették a rendőrséget a vénasszony erkölcseiben üzemelő s a hatóság szétugrasztotta a büntányt. A lélekkufárnőnek nem engedélyezték többet az üzletet, amelyet be is csukattak a rendőrség.

A kávémérés azonban, az utcában lakók legnagyobb csodákozására, néhány héttel ezután ismét megnyitott. Valami *Orosz Jánosné* nevű hölgy újra berendezte és nagy ambícióval mérte a kávékat katonáknak, civileknek, nőknek, gyerekeknek egyaránt. Előbb szolid erkölcsű apra fektette az üzletet, de egy hét múlva ő is elődje hiába esett és a belső kis szobában lányokat rejtegetett, akiket alkalmas pillanatban a kávé mellé felszolgált a csórára éhes férfiaknak.

Mint hogy ez a szerelmi közvetítés nem ment egészen zaj nélkül, a szomszédok ismét szugóddal kezdtek, amit — csodák csodája! — a rendőrség is meghallott. Tegnap váratlan vizsgálatot tartottak a meghitt bizalmas tanyán és lelejtették egy *Schaefer* Karolina nevű fiatal lányt, aki közpédára volt kitéve az oda-tévedt férfiak számára. A lány ma a királysági bíróságnál bevállotta, hogy a vén asszony kényszerítette őt a tiltott szerelmeskedésre. Erre a rendőrség ma ismét becsukatta a büntányt a fajtól kávécsarnokot és tulajdonosa ellen megindította a megtorló eljárást.

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) Közgyűlés. „Az aradi korcsolyázó egyesület” 1908. évi október hó 17-én, szombaton délután 6 órakor a városbáza emeleti kis terében tartja rendezésű közgyűlését, melyre a t. c. tagok eszennel meghívottnak. Tájékoztató: 1. A választmány évi jelentése. 2. A számvizsgáló bizottság jelentése. 3. A tisztviselő kar

választmány megválasztása. 4. Női indítványok tárgyalása.

(*) A Rákóczi Társaság elnöksége ez uton kéri fel a társaság tagjait, hogy az október 6-iki gyűlése napján való részvétel céljából, reggel fel 9 órakor a Központi szálló kávéházában g. üléseken találkozzanak.

Szokatlan jelenetek az udvari bálon.

Hova lett Kossuth Ferenc? —

Justh és a spanyol király. —

Az elrontott négyes. — A fürge király. — Milyen volt a termés? —

Alfonz a pluralitás ellen.

Mi, egyszerű vidéki polgárok a hazának talán még álmodunkban se látunk olyan fényt, csillogást és pompát, amilyenben tegnap este Budán, az udvari bálon a felsőbb tizezerhez tartozók uszhattak. Udvari bál elvégre máskor is volt már a budai várban, de ehhez hasonló évtizedek óta nem volt, de talán nem is lesz. Ez nem sablonos udvari estély volt s éppen azért nem csoda, ha szokatlan jelenetek történtek ott.

Szokatlan és sokak előtt érthetetlen volt például, hogy voltaképpen mi is történt Kossuth Ferencel? Este 9 órakor a körajtók táján vörös díszmagyarban főtűnt Kossuth Ferenc. Olyan sokan üdvözölték, oly sokan toltak köréje, hogy alig tudott előbbre jönni. Volt benne valami drámai, amint egy osztrák generális eléje ment és megrázta a kezét Kossuth Ferencnek; száz és száz tiszt kíváncsian feleltette feléje a fejét, különös arccal néztek a hajdan rejtgett név viselőjét, egyik-másik talán mosolyogott is, körülölelték a katonai uniformisok, a hőség szinte türethetetlen s *mintha kissé megtáncolt volna* . . . Azután megfordult, nem is ment előre, ahol a miniszterek álltak, hanem beszélgetve néhány urral, több hölgyet köszöntve, *szinte észre véltlenül kiment* . . . Talán rosszul lett . . . Többé egész este nem lehetett látni . . .

A nagy tömegben nem is vették észre, hogy Kossuth Ferenc elment. Mindenki a spanyol királyi párt figyelte. A spanyol király általános feltűnésre rendkívül hosszú ideig és igen melegen beszélgetett Justh Gyulával, a magyar képviselőház elnökével, kit különben úgy a király, mint a trónörökös szintén barátságosan üdvözöltek s bemutaták őt a spanyol királynénak. A beszélgetés lefolyásáról most a „Nap” a következő, kissé valószínűtlenül hangzó sorokat írja:

Amikor a társalgás befejeztével Alfonz király meghajította magát Justh Gyula előtt és kezét szorítva vele eltávozott, Justh odament a közelében álló képviselők csoportjához és ezeket mondotta:

— No barátaim, *Alfonz királynak nem tesz a pluralitás választási jog*. Azt mondta nekem, hogy ő nincs még informálva a mi sajátos politikai viszonyainkról, de az ilyen nagy kérdésekről, bármilyen országban merülnek is föl, mindig informáltatja magát. Sokat foglalkozott a választási jog kérdésével, ismeri a kérdést és *elmondhatja, hogy a pluralitás a választási reform legrosszabb és legszerencsétlenebb megoldása*.

Ehhez a kis történethez a „Nap” azt a kommentárt fűzi, hogy most már hiába hivatkozik *Andrássy* Gyula gróf belügyminiszter *Asquith* lordra, az angol miniszterelnökre, aki szintén a pluralitás híve, mert ezzel szemben a pluralitás ellenzői Alfonz királyt fogják citálni, aki rossznak tartja *Andrássy* javaslatát. Hogy a felhivatalos mikor fogja ezt az egész dolgot megcáfolni, azt nem tudjuk.

A magyar király különben igen hosszasan beszélgetett Apponyi Albert gróffal s láthatólag igen jó kedvvel hallgatta a magyar kultuszminiszter előadását.

Ugy tíz óra felé a táncba nagyon belemelegedtek a meghívott vendégek legfőlegbbsé Eddig az volt a hit, hogy udvari bálon nem mernek táncolni. Csak éppen néhány kimért mozdulatot tesznek s ez minden. A tegnapi este éppen az ellenkezőjét mutatta. Kevesen táncoltak, de aki már részanta magát, igazi jókedvvel tette. Valcarre Csokonics Iván gróf szólította fel a spanyol királynét. Első zavarában a *steppére is rálépett egy kicsit*, de aztán pompásan vezet e még annak a húszártisztnak a sarkantyuján keresztül is, melyben a magnetikus elepp szintén megakadt. A mágneskísaszonnyok kedvvel és passzióval táncolnak, elegáns fiatal hadnagys és főhadnagys ugyancsak tüzesen igyekeztek eleget tenni a hadsereg jó hírnevének, — hanem a francia négyessel az udvarnál is nagy baj van. Minek tagadni, *nem tudják*. Egyetlenegy ember tudott csak négyest táncolni, a spanyol király. Párja Mária Anunziata főhercegnő, míg felesége táncosa Esterházy Miklós herceg. Sok időbe telt, míg vagy tizenhat párt összeállítottak. A rendező minden figura előtt meghajolt a spanyol királyné előtt. A meghajlás pompás volt, de a figura nem került. Nem kell szégyenkezniök a kis vidéki lányoknak, az udvarnál se tudják jobban. Ellenben váratlanul kedves, előkelő és ötletes volt a spanyol király. Ujjával hívta a párokat, segített a hölgyeknek, előre szaladt, magyarázott. Minden mozdulata ügyes, előkelő, meghajlásai bájosak, karcsu termete elegáns és fiatal, sugárzó lelke szinte szebbé teszi az arcát is. Egy elragadó, kedves fiú benyomását tette . . . Végre belátja, hogy ezzel a négyessel sokra nem mehet, kedvesen leint. A cigány még akarta húzni, de a párok hamar szétszaladtak.

A mi királyunk ezalatt fáradhatatlanul járt kelt. Hetvennyolc éves, de szívóssága bámulatos. Másfél óra hosszat le nem ült, egyik embertől a másikhoz ment, papokkal, politikusokkal társalgott, gyönyörű hölgyekkel diskurálgatott a fáradtság legkisebb nyoma nélkül. Feje beszélgetés közben kissé reszkett, balkezeiben szorongatta egész idő alatt nehéz kucmáját, bejárta az egész termet s majdnem minden nevezetesebb emberrel beszélgetett. Aki hitte, hogy a cercle során őt is megszólítja az uralkodó, szinte könyökkel iparkodott előre s mikor már biztos közelében volt, szerény főhajrással várta a király kegyét. Ferenc József élénken gesztikulálva beszélt. Jobb lábával kissé előbbre lép, azzal a pózzal, melyet a hadgyakorlatok képeiről ismerünk, akár hölgygyel, akár urral áll szóba, szinte nem is jelzi, hogy a kihallgatás véget ért, megfordult és úgy hagyta ott a kitüntetett méltóságot. Ennek meghajlását már észre sem vette, hanem odament a legközelebb állóhoz és előlről kezdte a kérdéseit:

— Na, milyen volt a termés?

Aki a tegnapi esti pompát látta, az csak azt tekinthette, hogy „kitűnő, felség.” Amit ott látni lehetett, abból mindenki arra következtethette, hogy Magyarországon nem is buzát aratnak, hanem szin-aranyat.

HIREK.

— A király nevenapja. Vasárnap délelőtt tíz órakor a minoriták templomában ünnepi istentisztelet lesz a király nevenapjának alkalmából. A város tisztviselői kara *Kádas* Kálmán főjegyző vezetésével részt vesz az istentiszteleten.

— A kormány tagjai a trónörökösnél. *Budapestről* jelentik: Jól értesült parlamenti körökben tegnap az a hír terjedt el, hogy a kabinet tagjait *Ferenc Ferdinánd* trónörökös mostani budapesti tartózkodása alatt kihallgatáson fogja fogadni. A főherceg *Wekerle* Sándoron, gróf *Andrássy* Gyulán és gróf *Zichy* Aladáron kívül, akiket má: fogadott audiencián, a kormány tagjait nem ismeri.

— A főherceg szabadalma. Hetekkel ezelőtt már regisztráltuk, hogy Lipót Szalvátor főherceg, aki a nyáron a *kisszentmiklósi* tüzér ütegosztályt megszerezte, egy „*Hajtószerkezet motorkocsik*” számára készült találmányára szabadalmat kért a m. kir. szabadalmi hivataltól. A főherceg találmányát — mivel az előirt hat havi időtartam alatt senki sem támadta meg plágiummal vagy hasonlóval, a nevezett hivatal ma *szabadalmazta*. Az erről szóló megerősítés a hivatalos szabadalmi közlöny mai számában jelent meg teljes szöveggel.

— Az osztrák miniszterelnök Budapestről jelentik: Back báró osztrák miniszterelnök ma reggel Budapestre érkezett. A délelőtti folyamán háromnegyed tíz órakor ő felségéhez ment, aki az osztrák miniszterelnököt egy órával kihallgatva fogadta. Az osztrák kabinet elnöke ez alkalommal részletesen referált a királynak a csehországi helyzetről.

— Magyar ember — amerikai miniszterjelölt. *Newyorkból* jelentik: Ma ért véget *Saratogában* a konvenció, amely Newyork állam elnökét és minisztereit jelölte ki. A konvenció a belügyminiszteri állásra *magyar embert*, *Koenig S. Sándort* jelölte. Koenig mindössze harminchat éves és ügyvéd. Rövid idő alatt gyönyörű karriert futott be, huszonhét éves korában ügyvéd s öt évvel később már egy kerület vezére lett. Valószínű, hogy egyhangulag meg fogják választani.

— Az ujpárt elnöke meghalt. *Agoston József*, a labi kerület volt országgyűlési képviselője, az ujpárt másod-elnöke ma somogy megyei birtokán *Öreglakon* meghalt.

— Merénylet egy főszolgabíró ellen. *Sárovarról* jelentik: *Pischinger* Dezső gőzmalomtulajdonos egy perből kifolyólag megjelent *Nagy József* főszolgabírónál, akivel összeszolalkozott. *Pischinger* revolvért rántott és rálőtt a főbíróra, akit súlyosan megsebesített. A lövés zajára a szomszéd szobában dolgozó hivatalnokok berohantak és ártalmatlanná akarták tenni a merénylő malomtulajdonost, de ez még őt lövést tett a főszolgabíróra, amelyek azonban nem találtak. *Pischingert* letartóztatták. A csendőrök vasba verve vitték be a csendőrlaktanyába.

— Letartóztatott kémek. *Alsókubínból* táviratozzák: Trstenáról *Berzeviczy* Jenő határrendőrségi fogalmazó tegnap *Dubova* mellett kémkedés miatt letartóztatott két orosz fotografust, akik a *krakkó-nagyszombati* stratégiai útról fénykép felvételeket készítettek.

— Kifosztott pénzeslevél. *Fiuméből* jelentik: A fiumei kereskedelmi bank 13520 koronával terhelt és öt pecséttel lezárt pénzeslevelet adott fel a fiumei postán a *mitrovicai* jelzálogbank címére. A pénzeslevélben felbontáskor papírszeleteket talált a jelzálogbank pénztárosa. Erről értesítette a feladó pénzügyintézetet, amely a rendőrségen tett jelentést. A rendőrség megállapította, hogy a bank szolgálója lopta el a pénzt a feladás előtt a borítékából. Tegnap beteget jelentett és megszökött. A fiumei rendőrség megkeresésére ma este *Triesztben* letartóztatták.

— Öngyilkos önkéntes. *Temesvárról* jelentik: Erős revolvárdurranás verte fel tegnap este 8 órakor az „*Arany oroszán*” lakóit. A revolverlövés egy földszinti lakásból hangzott, amelyben *Bauer Andor* háztulajdonos lakik. A szomszédok megdöbbenve futottak a lakásba s annak egy szobájában állott szívtel, holtan találtak *iff. Bauer Andor* husz éves joghallgatót.

Bal kezében volt még a füstölgő revolver, jobb kezében égő cigarettát tartott. A szerencsétlen fiatal embernek ma kellett volna, mint önkéntesnek bevonulnia; szorgalmas, szőid és teljes egészében flu volt, adósságnál nem voltak s minthogy így semmi oka sem volt az öngyilkosságra s mert szenvedélyes vadász s gyakran foglalkozott a fegyvereivel, valószínűnek tartják, hogy a fegyver tisztítása közben elsült s ez okozta a halált. Erre vall az is, hogy — eltekintve attól, hogy mindvégig igen jókedvű volt s senki sem vehette észre, hogy öngyilkossággal foglalkozik — a kezében égő cigarettát volt. Az esetről táviratilag értesítették Bécsben élő apját, aki ifjabb fiát, Imrét ment beírni a bécsi egyetemre. Az ügyességet is értesítették az esetről s az a temetkezési engedélyt megadta; a temetés holnap délután lesz. A szerencsétlen sorsu fiatalember tragikus halála nagy részvételeket keltett mindenfelé.

— Szerencsétlenség egy gyárban. *Budapesti* tudósítónk jelentik: Az *Angyal-földön* levő *Kassab és Weiner* féle csavargyárban ma délután a gyár egyik, fából összetakolt épülete összeomlott és több munkást maga alá temetett. Az összeomlás oka az volt, hogy az épület padlásán több ezer métermázsasúlyú vas alkatrészek voltak felhalmozva. A mentők kivonultak, de a romok eltakarítása rendkívül nehezen és lassan megy. Még nem tudják, hány munkás vesztette életét. Eddig egy holttestre bukkantak, *Talgai István* munkásra, akit a rázúduló vastömegek agyonnyomtak.

— Egy gimnázista feljelentése. Érdekes beadványt írt az egyik közismert gimnáziumi tanuló *Szamosújvár* város tanácsához, mint a putnak onnan jelentik. A gimnázista elmondja beadványában, hogy anyja, anyja már éveivel ezelőtt meghalt s ő, hogy tanulmányait folytathassa, nagyon rá van szorulva arra a négy ezer koronára, amelyet gyámhatóság leg *Szamosújvár* városa kezel az ő javára. Kéri ennél fogva a tanácsot, hogy havonta utaljon ki neki nyolcvan koronát, mert különben főbelövi magát. Az ekeszeredett gimnázista megjegyzi még azt is, hogy szívesen maradt volna *Szamosújvár*, ahol a megélhetés jóval olcsóbb, de képtelen volt egyik tanárjának állandó üldözése elől más irányba menekülni. A városi tanács kiutalta a panaszokod fiúnak a kért összeget, egyúttal pedig elrendelte a vizsgálót a megvádolt tanár ellen.

— Hivatal átvétel *Hecht* Adolf dr. városi tisztiorvos ma érkezett haza szabadságáról és hivatalát átvette.

— Reform az egyéves önkénteseknél. Katonai körökön vesszük a hírt, hogy azok az önkéntesek, akik most október hó 1 én berukkolnak, érdekes reformon fognak keresztülmenni. Ugyanis mindazok, akik husvétkor az altsíki vizsgálaton jeles minőséget kapnak, nyomban őrmesterekké fognak előrukkolni. Az igen jó szakaszvezetőkké lesznek; a többiek meg tizedesekké. — Eddig a legmagasabb sorsú a tizedesi volt s ha a tiszt vizsgálatot sikerrel tette le, akkor lehetett belőle őrmester.

— Az első magyar lincselés. Magyarországon most fordult elő először, hogy a feledhető nép maga ítéljen a gyilkos fölött, illetve agyonverje a tünést. Nagyváradról jön a hír, hogy a közeli *Csanálos* községben meglincselte a nép *Szabó Pál* legényt. A korcsmában történt, hogy *Szabó* a bizonyos *Erdény Péter*. A nép erre rátámadt a gyilkosra s addig verte, míg kiadta a lelkét.

— Szerencsétlenség a motoroson. Tegnap számunkban megírtuk, hogy az újszentannai állomás közelében a motoros egy munkás embert elgázolt és a jobb lábát levágta. A szerencsétlenül járt munkást behozták a közköznádba, ahol az új folyamán kihallgatták. Az illetőt *Rivis János*nak hívják és Horvátországból jött haza szülőfalujába, *Újszentannára*. Mivel aszimában szenved és a vonat kocsiában nem kapott elég levegőt, kiment a kocsi előréssébe s kinyitotta az ajtót, hogy friss levegő toltuljon be. Míg az ajtóban állt, hirtelen

elszédült és épen egy váltónál lebutott, de oly szerencsétlenül, hogy a motor kerékkel alá került, amelyek jobb lábát tőle levágták. A nagy vérvesztés következtében *Rivis János* ma hajnalban meghalt.

— Ki volt Herczeg bűntársa? *A László* féle csomoge kereskedésben elkövetett betörés négy város csendőrségét foglalkoztatta egy álló nőig. A márai rendőrség csaptá el Herczeget, az aradi nyomozta és kihallgatta. Kihallgatása alkalmával Herczeg azt vallotta, hogy egy *Jónás Ármin* nevű egyénnel együtt követte el a betörést, aki azonban még itt Aradon elvált tőle, mert sürgősen *Flumába* kellett utaznia. Az előre megállapított terv szerint ugyanis Herczeg és *Jónás* a héten egy fiemel ékszerüzletet voltak feltörendő. Az aradi rendőrség táviratilag értesítette a fiumei rendőrséget a dologról, mely ma sürgönyileg azt vártasolta, hogy több napi megfigyelés után jelenthesse, hogy *Flumában* semmiféle ékszerüzletben nem történt betörés. A budapesti rendőrség is kapott Aradról távirati megkeresést *Jónás* előéletére vonatkozó adatok miatt. Budapestről is ma érkezett válasz, amelyből kitűnik, hogy Herczegnek bűntársa *Jónás* nem lehetett, mert van Budapesten egy ilyen nevű egyén, de az egy év óta állásban van és Budapestről egy órára sem távozott el.

— A tisztviselőtelep tervéről közölt mai hír helyreigazításul közöljük, hogy a tervek nem okt. 8-10, hanem 3-10 ig lesznek kiállítva.

— Katonazene. Ma a *Fehér Kereset* szálló téli kertjében a 33 lk gyalogezred zenekara hangversenyt rendez válogatott műsorral. 3199

— Perzsa szőnyegek. Perzsa-szőnyeg rakomány *Szabadság* tér 10. szám alatt megnyit. *Schwarz Zsigmond*. 3193.

— Szabó-féle pármal ibolya-szappan a szappanok ideálja. Rendkívül kellemes, lágy habzósa, finom ibolya illata s bőrpuhító hatása olyan, hogy egyetlen külföldi szappan sem versenyre lehet vele. Készíti: Szabó Béla piperezappangyáros *Miskolcon*. Darabja 80 fillérért kapható minden gyógyszerárban s jobb dívtáru kereskedésben. Főraktár *Aradon* *Vojtek és Welsz* drogériájában. 3121

— Likőr aromák kitűnő likőrök előállítására; — házilag — *Vojtek és Welsz* nál. 191

TARKASÁGOK.

(Két szivar és egy kártyapénz.) Ez a történet *Hunyady* Jókáról szól, mindenki kedves Jókájáról, aki már úgy hozzá tartozik a színházhoz, hogy nélküle el se lehetne képzelni az aradi társulatot. A derék művész, amint az Isten a délutánt megadta, ettől kontrázza a kasszát, s kergeti az utimót a rendező alsópártijával a Központi kávéház kártyaszobájában. Olyan alapon, hogy aki a partiban a világ legmalőrösebb emberének nevezte magát s egész délután „*irnak ellene*,” az se veszíthet többet, mint egy koronát. De a vőlegény nem jelenhet meg pontosabban az esküvőjén, mint *Jóska* meg a partnerei a zöld asztalnál.

A minap *Hunyadyt* „*bőrig* lenyuzták.” Csaknem egy koronát nyertek el tőle a bizony szomorú volt, amint kiegyenlített a differenciát.

Már máskor is megtörtént vele, hogy vesztett, de leggyakrabban ő szokott nyerni és így természetesen ő szokta fizetni a kártyapénzt is. Kártyamorál szerint tudnillik a nyerő rójjá le a kártyaadót a főpincérnek. *Hunyady* emellett két trabukót is szokott venni a kávéházban és így amikor fizet, állandóan azt mondja:

— Két trabukó meg egy kártyapénz.

A minap, amikor vesztett, dühösen hagyta el a kávéházat. Nem is fizetett, mert a főpincérre várni kellett volna. Az uton észrevette, hogy hiányzik a két megszokott trabukója. Bement tehát a *Huszler* féle trafikba és két szivart vett. Amikor a tárcáját kivette, még mindig borús volt. A vesztésen járt az esze, nem csoda hát, ha a trafikos-

kisasszonynak e szavakkal adta át a szivarokért járó pénzt:

— Volt két trabukóm és egy kártyapénzem!

(Csintalan kérdés.) Színházi pikantériákról volt szó a törzsesztalnál, ahol a kulissza világnak egy tipikus alakja, egy vén színházi róka vitte a szót. A társaság hálásan hallgatta az epizódokat, amelyeket állítólag a női öltözők körül élt át az elbeszélő. Ez aztán mindjobban belemelegedett emlékeibe. Itt ezt látta, ott azt látta. Egy ajtónyílás mögött ez történt, ott az történt, a hallgatóság majd elolvadt az élvezettől.

— De sose fogom elfelejteni azt a jelenetet, amelynek a *Tatárjárás* premierjén voltam a szemtanúja, — mondta az esetek végén.

A hallgatóság izgatottan várta az újabb pikantériát.

— Eppen az első felvonás végén értem a színpadra. *Kun Irén* kipirulva, illatosan, lázasan sietett az öltözőjébe és — nyitva felejtette az ajtót. En egy dekeráció mögé bujva, mohón figyeltem a következőkre. Csak egy tenyérnyi szélességű volt az ajtónyílás, de azon aztán olyan panorámát láttam, hogy csuda. Először is levetette a főkötőjét, azután levetette azt a rózsaszínű princess-ruhát, amely ugyan a természetére, mint egyik rózsalevél a másikkra. Azalatt volt egy suhogó, őrzítő taft alsó. Azt is levetette. Azalatt volt egy kis csipkés költemény. Majd beleszédültem. Már csak egy kis pókháló finomságu babaing fődte a természetét. A szemem oda tapadt az ajtónyílásra. Vén színházi róka létemre is a mellem zilált a nagy várakozástól.

— Tovább, tovább! — sürgették a hallgatói.

— Mi volt az alatt?

Az elbeszélő a világ legcinkusabb hangján felelte:

— Azalatt? . . . Egy szép selymes trikó volt.

TORVÉNYKEZÉS.

§ Sikkasztásért elítélt aranyműves *Grünwald* Simonné, egy aradi kereskedő neje feljelentést tett *Róth* Pál Ignác aranyműves ellen sikkasztás miatt. Az asszony ugyanis több ékszerrel adott át az aranyművesnek javítás végett, így a többek között egy hetvenkorona értékű arany karperecét. Róth az ékszereket átvette s a karperecét tulajdonosa tudtán kívül törmelék arany gyanánt, grammját egy korona hatvan fillérért eladta. A sikkasztó aranyműves felett, aki már három ízben kapott hasonló manipulációért büntetést, ma kielékezett az aradi törvényszék *Köller* János ítélőtáblai bírójának elnökletével. A bíróság Róthot sikkasztás vétségé miatt egy havi fogságra ítélte.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Aradi heti gabonavásár.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától: —

Arad, október 2.

A gazdaközönség dacára az emelkedő áraknak, nem siet meglévő készletét eladni, részint azért, mivel a mai áraknál még magasabb árakat remél elérni.

A gabonaüzlet iránzata szorosan az októberi határidő üzemek lebonyolítása nagyságának arányával áll összefüggésben és szilárd.

A mai piacon elkelt:

1400 mm. buza 11—11,40

— mm. rozs 8,40—50

— mm. árpa 7,20—30

— mm. zab 6,90—7,10

— mm. tengeri 6—6,40

A gabonaárak 50 kilogrammonként koronában értendők.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

— Az Aradi Közlöny távtrati tudósítása. —

Budapest, október 2

Amerika 1-el magasabb. Szilárd áruk. 15 ezer mm. 10 fillérrel magasabb.

Az árak 50 kilonként számítva:

	Déli zárlat	2 órai zárlat
Buza áprilisra . . .	11.93—11.94	11.92—11.93
Buza októberre . . .	11.67—11.69	11.67—11.68
Zab októberre . . .	8.—8.01	7.99—8.—
Rozs októberre . . .	9.55—9.56	9.56—9.57
Tengeri májusra . . .	7.48—7.49	7.47—7.48
Rozs áprilisra . . .	9.93—9.94	9.92—9.93
Zab áprilisra . . .	8.40—8.41	8.41—8.42

Záruló órákor:

Osztrák hitelrészvény . . .	743.75
Magyar hitelrészvény . . .	745.25
Városi villamos vasuti részvény . . .	265.—

IDEGENEK ARADON.

— Október 2 —

Fehér Kereszt szálloda. Weisz Géza utazó Arad. — Zachse Ferenc segédtiszt Temesvár. — Ferenczi Mór utazó Budapest. — Abonyi Artúr igazgató Budapest. — Briefer Vilmos mérnök Budapest. — Fekete János kereskedő Szepsiszentgyörgy. — Ifj. Illés Gedeon földmives Nagyszalonta. — Aczél Sándor kárbeszélő Budapest. — Goldmayer Adolf kereskedő Brassó. — Morariu O. magánzó Hunyad-dobra. — Laufer Béla utazó Budapest.

Központi szálloda. Ledofaky Rezső utazó Budapest. — Semmel József utazó Budapest. — Morziny Endre dr. szolgabíró Nagylak. — Csernei Lajos utazó Budapest. — Kohány Marcel utazó Győr. — Weisz Pál utazó Kassa. — Lányi Nándor mérnök Budapest. — Bara Péter Zsigmond osztályfőnök Budapest. — Wellisch Jakab birtokos Budapest. — Bruck Gusztávné magánzó Brád. — Grünwald L'pót utazó Arad. — Telbisz Oszkár földbirtokos és neje Magyarbányhegyes. — Fehér Sándor fodrász Abbázia. — Fleischmann Ede utazó Bécs.

Vass szálloda. Szikenderovits József utazó Budapest. — Pollermann Pál dr. műszaki ellenőr és Wechtel Berta Temesvár. — Novák Lajos vasúti alkalmazott Szabadka.

Pannonia szálloda. Fogel András kir. adóoszt. Buziásfürdő. — Adamik János dr. ügyvédjelölt Marosvásárhely. — Markovits Vince dr. ügyvéd Nagylak.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Szombat, 1908. évi október hó 3-án:

B) bérlet

B) bérlet.

Itt először:

Helyreasszony.

Énekes népszínmű 3 felvonásban. Irja: Kada Elek.

S Z E M É L Y E K:

All, pasa	Mártonfi R.	Pethő Miklós	Hunyady J.
Angyal Fábán	Keller J.	Karáné	Kállay Jolán.
Szűcs Péter	Várnai Jenő.	Déli diák	Faludy K.
Kató, leánya	Zalay Margit.	Varga diák	Ladiszlay J.
Bőszén Tamás	Pokár S.	Hajdár	Kulcsár L.
Gaspár diák	Delly Lajos.	Igó lókupec	Leővey Leo.

Keszletek este 7 óra fél órákor.

URÁNIA SZÍNHÁZ.

(Báró Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Legújabb műsor.

Legújabb műsor.

Műsor 1908. október hó 3-án szombaton:

1. A rendőrbiztos ur mulat. Bohózat. — 2. A halász családja. Dráma. — 3. Kolduló barát. Kacagató. — 4. A regényes Devonshire. Természet után. — 5. Minden kornak vannak bajai. Bohózat. — 6. Baby barátai. Rendkívül érdekes. — 7. Az önfeláldozó orvos. Megható. — 8. Narcis legendája. Mese.

Minden előadás alatt katonaszene játszik. — **Cukrászda**

Az előadásokra bármikor be lehet menni.

Előadások: Este 8 órától 11 óráig.

Helyárak: I. hely 1 korona, II hely 90 fillér, III. hely 60 fillér, IV. hely 40 fillér és V. hely 20 fillér

NYILTTER.

Legjobban érdekli a vevőt!

hogyan vásárolhat megbízhatóan izléses ujdonságokat és elősmert jó árakat, valóban olcsó FIX árak mellett . . .

MÜNZL.

kalap-, uridivat és fehérnemű-üzletében
ARADON. ARADON.

Angel gallér védő (gyapjú) . . . kor. . . . 1:50
Angel gallér védő (selyem) . . . kor. . . . 2:—
Elegáns téli keztü pánya . . . kor. 1:— és 1:50

Figyelemre méltó harisnya árak!

3 pár színes csikos kor. 1:60
3 pár divat csikos kor. 1:60
3 pár divat csikos gyapjú kor. 2:90
Lábbvédő (Teveszorból) párja kor. 1:—

Alapítványt 1860. Állami távbeszélő 218.
Állami tisztviselők szállítója. — A es. és kir. 95.
gy. ezred tisztikarának szállítója. 171

Farbenfabrik vorm. Friedr. Bayer
& Co., Elberfeld.

Az
influenca-lábbadozás

alkalmával a
hurutok mellőzésére,

nemkülönböztetve egyidejűleg az
összérzet erősítésére

és az
étvágy fokozására

elismerett szakszerű összeállításánál fogva rendkívül alkalmas a

GUAJACOSE.

Eredeti üvegek ára 4 korona az
— összes gyógyszerárakban. —

Kész butor eladás.

Ajánlom a n. é. közönségnek
kitűnő minőségű, modern

butoraimat

és olyanok készítésére jutányos ár
mellett vállalkozom. 3195

Varga József,
asztalos mester

Arad, Kápolna-u. 6. b.

Legújabb

angol öltöny szövetek, ugyszintén felöltő szövetek megérkeztek, amelyek legolcsóbban beszerezhetők

a kizárólagos posztógyári raktárban

Leichner és Fleischer

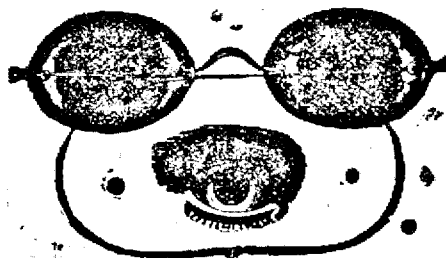
Arad, Szabadság-tér 17. sz.

Elsőrendű látyszerész üzlet.

DICK SAMU

Órák és látyszerész

Arad, Andrásy-tér és Weitzer János-utca sarkán

Kiad és javít mindennemű órákat két évi jótállás mellett a legolcsóbb árakon. Raktáron tart mindennemű színházi látésűveket a legkülömbözőbb kiállításban, legfinomabb lorgnettek, orrcsüptetők és szemüvegek, arany, ezüst, nikkél és tekenőbeka csont keretekben, legjobb üvegekkel.

Nagy raktár sűrűségi fokmérőkben, bor, must és szesz részére, továbbá mindenféle hőmérők, mindennemű kivitelben. 2410

Szemüvegek és orrcsüptetők orvosi rendelet szerint azonnal kiszittetnek.

Ügyes férfi

hasznosító foglalkozáshoz juthat ha világhírű takarmánymészünket és trágyáinkat gazdáknak és viszontelárúsítóknak eladja. Alkalmass mellékkeresetnek is.

D. HARDUNG és TÁRSA vegyészeti gyára, Aussig-Schöndriesen. Levelelés német. 1700

Arad sz. kir. város gazdasági

408—1908. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Arad sz. kir. város gazdasági széke a városi árveházban szükséges fű ingek, fű nyári ruhák, tavaszi és őszi ruhák, vászon, kanavász, belések, gombok, zsebkendők, harisnyák, tűk, ablaktörők, stb. szállítása iránt folyó évi október hó 12-én d. e. 1/2 órakor árlejtést tart.

Kikiáltási ár 3390 korona 20 filler.

Ajánlatba kizárólag magyar cikkek hozhatók.

Bánatpénzül leteendő a kikiáltási ár 5%-a készpénzben vagy elfogadható értékpapírokban a városi pénztárba.

Az árlejtésen részt lehet venni szóbeli és írásbeli ajánlatokkal.

Az írásbeli ajánlatok lezártan a szóbeli árlejtés megkezdése előtt nyújtandók be, s csak akkor vétetnek figyelembe, ha azokhoz a bánatpénz letételére vonatkozó pénztári jegy mellékelve van, s ha az ajánlatot tevő kijelenti, hogy az árlejtési feltételeket ismeri és elfogadja.

Az árlejtési feltételek a 104. sz. irodában az árlejtést megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad sz. kir. város gazdasági székeinek 1908. évi szeptember hó 28-án tartott üléséből.

Gazdasági szék.

4104—1908. pm.

Hirdetmény.

Arad sz. kir. város igazoló választmánya által összeállított 1909. évi legtöbb adót fizető törvényhatósági bizottsági tagok és póttagok névjegyzékét az 1886. évi XXI. t.-c. 28. §-a értelmében 1908. évi szeptember 28-tól kezdődő és 1908. évi október 12-ig bezárólag terjedő 15 napi időtartamra Aradon, a városháza I. emeletén levő hivatalomban közszemlére kiteszem azzal, hogy jogukban áll az érdekelteknek a közszemlére kitétel ideje alatt a hivatalos órák alatt azt betekinteni és Arad sz. kir. város bíráló választmányához, az ellen ugyancsak folyó évi szeptember 28-tól október 12-ig terjedő időben felebbezéssel élhetnek. A felebbezések hivatalomban nyújtandók be.

Arad, 1908. szeptember 26.

Varjassy,
polgármester.

26884—1908. szám.

Hirdetmény.

Közhirre tesszük, hogy az 1908. évre elkészített fegyver adó kivétési lajstrom I. évi szeptember hó 28-tól a városi adóügyi osztályánál 8 napi közszemlére van kitéve.

Erről az adóköteleseket azzal értesítjük, hogy netáni felszólalásikat, és pedig:

a) azon adózók, kik az illető kivétési lajstromban tárgyalt adó-nemmel már a múlt évben voltak megtróva, a lajstrom kitételének napját.

b) azon adózók, kik a kivétési lajstromban megállapított adóval a kivétés évében első ízben rovatnak meg, adótartozásukat az adókönyvecskébe történt bejegyzését követő 15 nap alatt a városi tanácsnál előterjeszhetik.

Arad, 1908. évi szeptember hó 18-án.

A városi tanács.

4756—1908. kh. sz.

Hirdetmény.

Arad szab. kir. város törvényhatóságának 5694—150—1902. sz. alatt kelt jogerős határozata alapján, tekintettel a lényegesen megkisebbedett vásári területre figyelembevetem a mézes-bábos iparosokat, hogy a Szabadság- és Andrásy-téren, valamint a József főherceg uton az eddigi szokásos nagy terjedelmű ponyva sátraikat többé fel nem állíthatják, hanem ezen sátrak helyett csakis legfeljebb 3 méter szélességű deszka vagy favázás ponyvasátraikat használhatnak.

Arad, 1908. évi szeptember hó 23-án.

Sarlot,
községi kapitány.

Uj üzlet!

Szabott árak!

Uj üzlet!

Van szerencsém a n. é. közönség b. tudomására adni, miszerint

== cipőáru raktáramat ==

egy teljesen különálló

közép és olcsóáru osztálylyal

bővittem ki, amelylyel abba a kellemes helyzetbe jutottam, hogy a legegyszerűbbtől a legkényesebb igényekig terjedő kivánalmaknak megfelelek. Az őszi idény összes **cipő ujdonságai** már megérkeztek és ajánlom szives megtekintésre.

Kobrak cipőkülönlegességek állandóan nagy választékban vannak raktáron.

Kiváló tisztelettel

967

Lányi Marcell

Arad, Atzél Péter-utca 1. sz.

Uj üzlet!

Szabott árak!

Uj üzlet!

APRÓ HIRDETÉSEK.

A K I N E K

Ismerettség híján

szászárura,
nevelőre,
születésére,
könyvtőre,
segédre,
lapára,
gazdatisztra,
kulcsára,
tűszelőre,
vertészre.

kulcsára,
gazdasszonyra
szakácsnőre,
szobaleányra,
házi- vagy,
trodaszolgára,
pénzbeszedőre
házmesterre,
stb.-re
van szüksége.

A K I

amely állást betölteni kíván: legbizto-
sabban értesít, ha az

"ARADI KÖZLÖNY"

kísérlettel

rovatait használja.

Üzletszerzők

felvétetnek Herzog Sán-
dornál, Weitzer János-
utca 15. Értekezhetni
d. u. 4-től 6-ig. 3201

Eladó modern bér és magánházak

a belvárosban új magánház, egy
nagy lakással; szép földszintes ház,
2 nagy urilakással és nagy udvar-
ral; emeletes új bérház, nagy ud-
varral; emeletes bérház 2 nagy lakás-
sal, kerttel a főtéren; egy nagy ma-
gánház, nagy lakással, kerttel,
2 egyemeletes bérház a kisköruton
olcsón eladó. Bővebbet Asbóth
Gyulánál, Arad, Deák Ferenc-utca 6.
3197

Modern lakás,

4 szoba, hálófülke, fürdő szoba,
konyha kamara és egyéb kényel-
mes mellék helyiséggel kiadó nov.
1-re. Batthyány u. 23. I. em. 3196

Keresek

egy ügyes segédet, ki románul is
beszél és a vegyesáru szakmában
járatos. Weisz Mór, Székudvar. 3198

Kereskedő segéd,

keresztény, kerestetik azonnali be-
lépésre vidéki fogyasztási szövet-
kezethez. Románul kell tudnia.
Cím a kiadóban. 3200

Pörkölt szalonna,

légenszáritott, kapható Rauchbauer
Nándornál Ujszentannán 130 ko-
ronáért métermázsanként. 3111

Krausz Paulin, Színházépület

elfogad előfizetést folyóiratok- és
divatlapokra. Francia blousealbum
K. 1-20-tól. Kölcseknönytár ma-
gyar, német, francia és angol
nyelvben havonként K. 1-től vagy
kötetenként 6 fillér. 995

Keresek hasznbérbe

Arad közelében 200-tól 300 holdig
jó szántóföldet. Cím: Csámszky
Jenő, up. Pécska, Szederhát. 3184

Csinosan butorozott szoba,

teljes ellátás, izletes koszt, külö-
nösen önkéntesek részére, kapható
Kuzma Józsefnél, Hunyadi-utca
1. sz. 3188

Életbiztosító intézet

jó megjelenésű kezdő és egy már
gyakorlott üzletszerzőt keres. Re-
ferenciák megnevezését tartalmazó
ajánlatokat, melyekhez bizonyít-
ványok nem csatolandók, „Ag.
539” jelige alatt a kiadóhivatal
továbbítja. 3189

Őszi blouse album,

a legújabb eredeti szabásmun-
kákkal, dus tartalommal 1-50 fill-
lérért hapható Ingusz I. és fia könyv-
kereskedésében Arad, Weitzer Já-
nos-utca. 201

Könyvek

és izr. Imakönyvek nagy választéka.
Irodai kellékek dus készlete. Ker-
pel Izso könyvkereskedése Aradon.
Ugyanott egy nagy Meidingeri kály-
ha eladó. 3161

Meidinger kályha részek

beszerezhetők Juhász István laka-
tosmesternél Aradon, Telefon 480.
3191

Nyomdánkban

egy ügyes

kiutó fiu

felvétetik.

Bővebbet a kiadóhivatalban.

Nagymennyiségű

plé-pánt és maculatura
jutányos áron
eladó.

Bővebbet a kiadóhivatalban.

MOLL-FÉLE
SÓS-BORSZESZCsakk, akkor valódi ha
mindegyik doboz Mollnak
védjeggyel és aláírásával tün-
teti fel.

A MOLL A-féle Seidlitz-porok tartós gyógyhatása legmakacsabb gyomor-
bajok, testi bántalmak, gyomorgörös és gyomorhív, rögzött székrekedés,
máj bántalmak, vértelenség, aranyér és a legkülönbözőbb női betegségek ellen
a jeles háziszor, mely évtizedek óta mindig nagyobb elterjedést szerzett. — Ára egy
lepecsételt eredeti doboznak 2 korona. — Hamisítások törvényileg fenyíttettek.

MOLL-FÉLE
SEIDLITZ-POR

csak akkor valódi ha

Moll“ feliratu ónozattal elzárva van. A Moll-féle sós-borszesz be-
vezetesen mint fájdalomcsillapító bedörzsölési szer, köszvény,
csusz és a meghülés egyéb következményeinél legismertesebb nép-
szer. — Egy ónozott eredeti üveg ára 1 kor. 90 fill.

MOLL-féle gyermekszappan.

Legfinomabb, egészen új rendszer szerint előállított gyermek és hölgyiszappan gyer-
mekek és felnőttek okszerű bőrápolása. Egy darab ára 40 fill. 5 darab kor. 1-80 fill.
Minden darab gyermekszappan a MOLL-védjeggyel van ellátva. — Főszékfűtés

MOLL A gyógyszerész, os. és kir. udvari szállító által.

Bécs, I., Tuchlauben 9. sz.

5041

Vidéki megrendelések naponta postautánvét mellett teljesíttetnek.
A raktárakban tessék határozottan MOLL A. aláírásával és védjeggyel ellátott ké-
szítményeket kérni. Aradon kapható: FÖLDES KELEMEN és HAJÓS ÁRPAD
gyógyszertárban.

BUZIÁSI PHÖNIX
ÁSVÁNYVÍZ

Kitűnő hatásu vese- és hólyagbajoknál.
Szénsavdus, kellemes, savanykás ízű, vaamentesített,
rendkívül üdítő asztali víz.
Üdít, gyógyít! Orvosilag ajánlva.
Ivógyógmódrá használva, vese- és hólyagbajoknál, a veseme-
dence idült hurutjainál, húgykő- és fűvényképződésnél, a lég-
utak és a kiválasztó szervek hurutos bántalmainál kitűnő hatá-
sának bizonyult. — Prospektust kívánatra küld a ferráskezeléség:
Muschong buziasli gyógyfürdő Igazgatósága Buziasfürdön
Főraktár: STAUDT MIKLÓS, Arad, Berea Béni-tér 22. Telefon 484. — Kapható minden
fűszerkereskedésben és vendéglőben.

Nagy és kisebb szőnyegek csekély szépséghibával rendkívül olcsón.

2 féle alsó lepedő

varrás nélkül már szegélyezve. Bőr erős minőség, szép fehér darabja 2 korona 80 f.
Továbbá tiszta cérna fonálból, rendkívül tartós, ugynevezett házi vászon darabja 3
korona 50 fillér.

2000 méter

egyféle mosott (madapolan) schiffon méterenként 34 krajczár — e minőség rendes
forgalmi ára 45 krajczár.

Rosenblüh H. és Társa

! H I R T É S divatüzlet, Arad.

391 Jalski

391 Jalski

Nagy és kisebb szőnyegek csekély szövethibával rendkívül olcsón.